arXiv:1602.00493v2 [math.CA] 10 May 2016

УДК 517.5+517.17+517.18+511.72

(Інститут математики НАН України, Київ, Україна)

ПРО ОДИН КЛАС ФУНКЦІЙ ЗІ СКЛАДНОЮ ЛОКАЛЬНОЮ БУДОВОЮ, ЯКІ Є РОЗВ'ЯЗКАМИ НЕСКІНЧЕННИХ СИСТЕМ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ РІВНЯНЬ

С. О. СЕРБЕНЮК

Анотація. Стаття присвячена вивченню застосувань нескінченних систем функціональних рівнянь для моделювання функцій зі складною локальною будовою, аргумент яких визначений в термінах нега-$\tilde{Q}$-зображення. Вивчається нескінченна система функціональних рівнянь

$$f\left(\hat{\varphi}^k(x)\right) = \tilde{\beta}_{i_{k+1},k+1} + \tilde{p}_{i_{k+1},k+1} f\left(\hat{\varphi}^{k+1}(x)\right),$$

де $k = 0, 1, ...$, $\hat{\varphi}$ — оператор зсуву символів $\tilde{Q}$-представлення, $x = \Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1(x)i_2(x)...i_n(x)...}$ Доведено, що досліджувана система має єдиний розв'язок у класі визначених на $[0;1]$ і обмежених функцій, а також неперервність цього розв'язку. Знайдено його аналітичний вираз. Досліджуються умови його монотонності і немонотонності, графік, диференціальні, інтегральні властивості. Знайдено умови, за яких розв'язок досліджуваної системи функціональних рівнянь є функцією розподілу випадкової величини $\eta = \Delta^{\tilde{Q}}_{\xi_1\xi_2...\xi_n...}$ з незалежними $\tilde{Q}$-символами.

Abstract. The article is devoted to investigation of application of infinite functional equations systems for modeling of functions with complicated local structure that defined in terms of nega-$\tilde{Q}$-representation. The infinite functional equations system

$$f\left(\hat{\varphi}^k(x)\right) = \tilde{\beta}_{i_{k+1},k+1} + \tilde{p}_{i_{k+1},k+1} f\left(\hat{\varphi}^{k+1}(x)\right),$$

where $k = 0, 1, ...$, $\hat{\varphi}$ is a shift operator of $\tilde{Q}$-expansion, $x = \Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1(x)i_2(x)...i_n(x)...}$, are investigated. It is proved, that the system has an unique solution in the class of determined and bounded on $[0;1]$ functions and continuity of the solution. His analytical presentation is founded. Conditions of its monotonicity and nonmonotonicity, its graph and differential, integral properties are studied. Conditions under which the solution of the functional equations system is distribution function of random variable $\eta = \Delta^{\tilde{Q}}_{\xi_1\xi_2...\xi_n...}$ with independent $\tilde{Q}$-symbols is discovered.

1. Вступ

На сьогоднішній день функціональні рівняння та системи функціональних рівнянь набули широкого застосування як в математиці (зокрема, в геометрії, гармонічному аналізі, функціональному аналізі, теорії ймовірностей, комбінаториці, теорії чисел і т. д.), так і в інших науках (наприклад, теорії інформації, фізиці, економіці, теорії прийняття рішень і т. п.) [1, 2, 3, 7]. Яскравим прикладом застосувань в теорії функцій систем функціональних рівнянь є моделювання функцій зі складною локальною будовою.

До функцій зі складною локальною будовою відносять сингулярні, ніде немонотонні, ніде недиференційовні функції. *Сингулярною* називається відмінна від константи

функція, похідна якої майже скрізь (в розумінні міри Лебега) рівна нулю. Складна локальна будова строго зростаючих сингулярних функцій пояснюється неоднорідними локальними властивостями, зокрема — існуванням принаймні однієї точки на довільному і як завгодно малому інтервалі з області визначення, що значення похідної в цій точці не є скінченним числом. Існують також і сингулярні ніде немонотонні функції. *Ніде немонотоною* є функція, що не має жодного як завгодно малого проміжку монотонності. Локальна поведінка ніде немонотонних функцій є складнішою за поведінку сингулярних монотонних функцій. Неперервна функція, похідна якої в кожній точці області визначення або не існує, або є нескінченною, називається *ніде недиференційовною*. Локальні властивості останнього виду функцій є більш складнішими за локальні властивості строго зростаючих сингулярних функцій, адже неперервні ніде недиференційовні функції мають нескінченну кількість максимумів та мінімумів в довільному околі будь-якої точки з області визначення. Довільна ніде недиференційовна функція є ніде немонотонною, але обернене твердження, взагалі кажучи, не завжди правильне.

Ще однією особливістю функцій зі складною локальною будовою є те, що вони утворюють множини другої категорії Бера в деяких метричних просторах (сингулярні функції — в метричному просторі всіх неперервних монотонних функцій з супремум-метрикою [39], а неперервні ніде недиференційовні — у просторі неперервних на відрізку функцій з рівномірною метрикою [13]).

Прикладом неперервної ніде недиференційовної функції є функція Вундерліха: $y = f\left(\Delta^3_{\alpha_1\alpha_2\ldots\alpha_k\ldots}\right) = \Delta^2_{\beta_1\beta_2\ldots\beta_k\ldots}$, де символічний запис $\Delta^s_{\gamma_1\gamma_2..\gamma_k\ldots}$ означає

$$\Delta^s_{\gamma_1\gamma_2..\gamma_k\ldots} \equiv \sum_{n=1}^{\infty} \frac{\gamma_n}{s^n} = x \in [0;1],\ \gamma_n \in A \equiv \{0,1,...,s-1\},$$

$1 < s$ — фіксоване натуральне число, та

$$\beta_1 = \begin{cases} 0, & \text{якщо } \alpha_1(x) = 0, \\ 1, & \text{якщо } \alpha_1(x) \neq 0; \end{cases} \quad \text{і для } k > 1 \quad \beta_k = \begin{cases} \beta_{k-1}, & \text{якщо } \alpha_k(x) = \alpha_{k-1}(x), \\ 1 - \beta_{k-1}, & \text{якщо } \alpha_k(x) \neq \alpha_{k-1}(x), \end{cases}$$

дослідження якої в 1952 р. у [38] опублікував Вундерліх (Wunderlich). В останній роботі він довів не тільки неперервність та недиференційовнійсть досліджуваної функції, а й показав, що така функція задовольняє певним функціональним рівнянням, що були застосовані для обчислення значення її інтеграла. В тому ж році у [29] Буш (Bush) вивчив властивості «схожої» функції, а саме: $y = f\left(\Delta^s_{\alpha_1\alpha_2\ldots\alpha_k\ldots}\right) = \Delta^2_{\beta_1\beta_2\ldots\beta_k\ldots}$, $s > 2$,

$$\beta_1 = 1, \quad \beta_k = \begin{cases} \beta_{k-1}, & \text{якщо } \alpha_k(x) = \alpha_{k-1}(x), \\ 1 - \beta_{k-1}, & \text{якщо } \alpha_k(x) \neq \alpha_{k-1}(x). \end{cases}$$

Зокрема, у [29] Буш довів неперервність і недиференційовність останньої функції, а також обчислив фрактальну розмірність її графіка. Більше з різними прикладами ніде недиференційовних функцій та історією розвитку їх теорії можна ознайомитись, наприклад, в [28, 16, 35, 17, 18, 34].

Перейдемо до розгляду прикладів монотонних сингулярних функцій. У 1911 році з метою встановлення взаємно однозначної відповідності між раціональними числами та квадратичними ірраціональностями з $[0;1]$ Г. Мінковський в [32] означив функцію, яка, як виявляється [33], [28, с. 97-101], є функцією зі складною локальною будовою (а саме, — монотонною сингулярною) та не зберігає фрактальну розмірність Хаусдорфа-Безиковича [25]. Особливістю задання цієї функції є той факт, що її аргумент $x \in [0;1]$ заданий в термінах представлення чисел з $[0;1]$ ланцюговими дробами:

$$x = \cfrac{1}{a_1 + \cfrac{1}{a_2 + \cfrac{1}{a_3 + \cfrac{1}{a_4 + ...}}}} \equiv [0; a_1, a_2, a_3, ..., a_n, ...],$$

де для всіх $n \in \mathbb{N}$ $a_n \in \mathbb{N}$, а значення — в термінах нега-двійкового представлення (хоча й трохи видозміненого). Тобто,

$$y = G(x) = 2^{1-a_1} - 2^{1-(a_1+a_2)} + ... + (-1)^{n-1}2^{1-(a_1+a_2+...+a_n)} + ...$$

Функція $y = G(x)$ задовольняє наступні функціональні співвідношення [5]:

$$\begin{cases} G\left(\dfrac{x}{1+x}\right) = \dfrac{1}{2}G(x), \\ G(1-x) = 1 - G(x). \end{cases}$$

які можуть бути покладені в її означення.

Ще одним прикладом строго зростаючої сингулярної функції є функція Салема

$$f(x) = \beta_{\alpha_1(x)} + \sum_{n=1}^{\infty}\left(\beta_{\alpha_n(x)}\prod_{j=1}^{n-1}p_{\alpha_j(x)}\right),$$

де $x = \Delta^2_{\alpha_1\alpha_2...\alpha_n...}$, $Q_2 = \{p_0, p_1\}$ — фіксований набір додатних чисел таких, що $p_0 + p_1 = 1$, і

$$\beta_{\alpha_n(x)} = \begin{cases} 0, & \text{якщо } \alpha_n(x) = 0, \\ p_0, & \text{якщо } \alpha_k(x) = 1, \end{cases}$$

властивості якої, в тому числі і сингулярність, у [33] вивчав Салем. Ця функція є функцією розподілу випадкової величини з незалежними однаково розподіленими двійковими цифрами, а також єдиним розв'язком системи функціональних рівнянь

$$\begin{cases} f\left(\dfrac{x}{2}\right) = p_0 f(x), \\ f\left(\dfrac{x+1}{2}\right) = p_0 + p_1 f(x); \end{cases}$$

в класі обежених функцій, визначених на відрізку $[0;1]$. Останню систему функціональних рівнянь можна записати у вигляді (для функцій, визначених на $[0;1]$):

$$f\left(\Delta^2_{i\alpha_1\alpha_2...\alpha_n...}\right) = \beta_i + p_i f\left(\Delta^2_{\alpha_1\alpha_2...\alpha_n...}\right).$$

Властивості функції Салема вивчалися також в роботах [31, 28, 4]. В останній Калашніков А. В. навів різні підходи до означення досліджуваної в його роботі функції та цікавився функціональними рівняннями, які задовольняє ця функція, а також самоафінними властивостями її графіка.

У [10] Працьовитим М. В. і Калашніковим А. В. досліджено узагальнення аналітичного задання функції Салема, аргумент якого заданий в термінах s-го зображення чисел з відрізка $[0;1]$. Тобто, функцію

$$f(x)=\beta_{\alpha_1(x)}+\sum_{n=2}^{\infty}\left(\beta_{\alpha_n(x)}\prod_{j=1}^{n-1}p_{\alpha_j(x)}\right),\quad \text{де}\quad \beta_{\alpha_n(x)}=\begin{cases}0, & \text{якщо } \alpha_n(x)=0,\\ \sum_{i=0}^{\alpha_n(x)-1}p_i>0, & \text{якщо } \alpha_n(x)\neq 0;\end{cases}$$

як єдиного розв'язку в класі обмежених і визначених на $[0;1]$ функцій системи s функціональних рівнянь

$$f\left(\frac{i+x}{s}\right)=\beta_i+p_if(x),$$

де $i=0,1,...,s-1$, $2<s$ — фіксоване натуральне число, p_i — дійсні числа та $p_0+p_1+...+p_{s-1}=1$ і незалежна змінна x задана в термінах s-го [13, с. 20-24] зображення: $x=\Delta^s_{\alpha_1(x)\alpha_1(x)...\alpha_n(x)...}$. Зокрема, доведено, що значення досліджуваної функції від двох різних зображень s-во раціонального числа співпадають, вона є неперервною в усіх точках відрізка $[0;1]$. Показано, що її графік Γ_f за умови, якщо $\prod_{i=1}^{s-1}p_i\neq 0$, є самоафінною множиною простору $\mathbb{R}^2$, причому

$$\Gamma_f=\varphi_0(\Gamma_f)\cup\varphi_1(\Gamma_f)\cup...\cup\varphi_{s-1}(\Gamma_f),\quad \varphi_i:\begin{cases}x'=\frac{1}{s}x+\frac{i}{s},\\ y'=\beta_i+p_iy,\end{cases}$$

а для інтеграла Лебега має місце рівність

$$\int_0^1 f(x)dx=\frac{1}{s-1}(\beta_0+\beta_1+...+\beta_{s-1}).$$

У випадку, коли всі $p_i\geq 0$, функція f є неспадною, функцією розподілу випадкової величини з незалежними однаково розподіленими s-ми цифрами і володіє властивістю сингулярності, якщо до того ж існує $p_k\neq\frac{1}{s}$. Щодо випадку, коли p_i можуть бути і від'ємними числами (у такому разі $s>2$), то в [10] сформульовано наступне твердження.

Теорема 1. *Якщо існують p_i і p_k такі, що $p_ip_k<0$, то функція f не має похідної в жодній точці $[0;1]$.*

Проте, доведено останню теорему в [10] лише для випадку, коли $s=3$. Слід зауважити, що в роботі [23] доведення достатньої умови ніде недиференційовності (твердження теореми 1) було доведене автором даної статті для випадку довільного ряду Кантора, хоча й саме твердження дещо видозмінилося в силу властивостей зображення дійсних чисел знакододатним рядом Кантора. Для випадку довільного знакопочережного ряду Кантора доведення відповідного твердження було вдосконалено у [24].

Продовженням досліджень, проведених в [10] Працьовитим М. В. і Калашніковим А. В., є матеріали роботи [11] цих же авторів. В останній досліджено скінченно-параметричну сім'ю неперервних функцій, майже всі функції з якої є сингулярними або ніде немонотонними, зокрема недиференційовними. Для задання досліджуваних функцій використано систему s функціональних рівнянь

$$f\left(\Delta^Q_{i\alpha_1\alpha_2\ldots\alpha_n\ldots}\right) = \beta_i + p_i f\left(\Delta^Q_{\alpha_1\alpha_2\ldots\alpha_n\ldots}\right), \quad i = \overline{0, s-1},$$

де $\max_i |p_i| < 1$, $p_0 + p_1 + \ldots + p_{s-1} = 1$, $\beta_0 = 0 < \beta_k = \sum_{i=0}^{k-1} p_i$, і узагальнення s-го зображення дійсних чисел з $[0;1]$, а саме — Q-зображення [13, с. 87-101] (останнє інколи ще називають Q_s-зображенням):

$$\Delta^Q_{\alpha_1\alpha_2\ldots\alpha_n\ldots} \equiv \gamma_{\alpha_1} + \sum_{n=2}^{\infty}\left(\gamma_{\alpha_n}\prod_{j=1}^{n-1} q_{\alpha_j}\right) = x \in [0;1],$$

де $1 < s$ — фіксоване натуральне число, $Q = \{q_0, q_1, \ldots, q_{s-1}\}$ — фікований набір дійсних чисел таких, що $q_i > 0$ для всіх $i = \overline{0, s-1}$, $\sum_{j=0}^{s-1} q_j = 1$, $\gamma_0 = 0$, $\gamma_k = \sum_{j=0}^{k-1} q_j$ при $k = 1, 2, \ldots, s$.

В [11] показано, що значення досліджуваної функції f від двох різних Q-зображень одного і того ж Q-раціонального числа збігаються, f - неперервна в усіх точках $[0;1]$, стала на циліндрі

$$\Delta^Q_{c_1c_2\ldots c_m} \equiv \left[\Delta^Q_{c_1c_2\ldots c_m000\ldots}; \Delta^Q_{c_1c_2\ldots c_m[s-1][s-1][s-1]\ldots}\right]$$

тоді і тільки тоді, коли існує $p_{c_k} = 0$ $(k \le m)$, а також монотонно неспадна за умови $p_j \ge 0$ для всіх $j = \overline{0, s-1}$ та не має жодного проміжку монотонності, якщо $\prod_{j=1}^{s-1} p_j \neq 0$ і серед $p_0, p_1, \ldots, p_{s-1}$ знайдеться $p_i < 0$. Графіком Γ_f функції f за умови, якщо $\prod_{i=1}^{s-1} p_i \neq 0$, є самоафінна множина простору $\mathbb{R}^2$, причому

$$\Gamma_f = \varphi_0(\Gamma_f) \cup \varphi_1(\Gamma_f) \cup \ldots \cup \varphi_{s-1}(\Gamma_f), \quad \varphi_i : \begin{cases} x' = \gamma_i + q_i x, \\ y' = \beta_i + p_i y; \end{cases}$$

і для інтеграла Лебега має місце рівність

$$\int_0^1 f(x)dx = \frac{\sum_{i=0}^{s-1}\beta_i q_i}{1 - \sum_{i=0}^{s-1} p_i q_i}.$$

Також функція f є функцією розподілу випадкової величини з незалежними однаково розподіленими Q-символами, та є сингулярною, якщо існує $p_k = 0$. Якщо всі $p_i \ge 0$ та існує $p_k \neq q_k$, то f — сингулярна.

Теорема 2. [11] *Якщо $s = 3$ і $p_1 < 0$, $p_2 > 0$, то функція f не має ні скінченної, ні нескінченної похідної в жодній Q-раціональній точці відрізка* $[0;1]$.

В даній статті наводиться доведення аналогу теореми 2 для загального випадку нега-$\tilde{Q}$-зображення (при якому нега-$\tilde{Q}$-раціональні числа мають два різних нега-$\tilde{Q}$-зображення) аргументу.

Слід відзначити, що подібні дослідження в термінах зображень $\Delta_{\delta_1\delta_2\ldots\delta_n\ldots}$ дійсних чисел зі змінним алфавітом (тобто, коли $\delta_n \in A^0_{t_n} \equiv \{0, 1, \ldots, t_n\}$, $t_n \in \mathbb{N}$, і $|A^0_{t_k}| \neq |A^0_{t_l}|$

для $k \neq l$, де $|\cdot|$ — кількість елементів множини) ніколи раніше не проводились. До таких зображень дійсних чисел належать зображення дійсних чисел знакододатними [30, 14, 19] і знакопочережними [36, 20] рядами Кантора, $\tilde{Q}$- [13, с. 87-91] і нега-$\tilde{Q}$-зображення [37, 22]. Вперше такі дослідження для перелічених вище зображень було проведено саме автором даної статті і для випадку знакододатних рядів Кантора [21, 23] представлено у квітні 2014 року на Міжнародній математичній конференції «Диференціальні рівняння, обчислювальна математика, теорія функцій та математичні методи механіки» [21].

Паралельно з наведеними вище дослідженнями автора даної статті, узагальнювали результати з робіт [10, 11] (змінивши буквинні позначення параметрів, від яких залежним є значення функції) для випадку Q_s^*-зображення (яке ще називають Q^*-зображенням [13, с. 87-89]) аргументу Свинчук О. В. [15], а також Працьовитий М. В. і Жабровець О. В. — для випадку Q_∞^*-зображення [13, с. 87-89] аргументу [8] (про такі зображення йтиметься в наступному пункті статті).

Матеріали даної статті, а також відповідні дослідження для випадків знакододатних і знакопочережних рядів Кантора (роботи [21, 23, 24, 37, 22, 27]) було представлено автором в доповідях «Задання системами функціональних рівнянь класу функцій, представлених рядами Кантора», «Поліосновне знакододатне та знакопочережне $\tilde{Q}$-представлення та їх застосування для задання функцій системами функціональних рівнянь» на семінарі з фрактального аналізу (керівник: д-р ф.-м. н., проф. Працьовитий М. В.) у жовтні 2014 року (архів доповідей доступний за посиланням: http://www.imath.kiev.ua/events/index.php?seminarId=21&archiv=1). Працьовитий М. В. та Калашнікова Є. І. запозичили відповідні матеріали цих доповідей і представили в тезах «Деякі неперервні функції з нетривіальними локальними властивостями, пов'язані з нега-двійковим зображенням дійсних чисел» [6] у квітні 2015 року на Четвертій всеукраїнській науковій конференції молодих вчених з математики та фізики частковий випадок досліджень, проведених автором в даній статті та в [24]. А саме, аналог функції Салема, аргумент якого задано в термінах нега-двійкового зображення дійсних чисел.

Зверну увагу, що тези [26] по матеріалам даної статті і тези [6] Калашнікової Є. І. та Працьовитого М. В. знаходяться в одному і тому ж збірнику.

Повернімося тепер до досліджень Працьовитого М. В., Свинчук О. В. та Жабровця О. В. У [15] Свинчук О. В. було розглянуто функцію виду

$$f(x) = f\left(\Delta^{Q_s^*}_{\alpha_1\alpha_2\ldots\alpha_n\ldots}\right) = \gamma_{\alpha_1(x)} + \sum_{n=2}^{\infty}\left[\gamma_{\alpha_n(x)}\prod_{j=1}^{n-1} a_{\alpha_j(x)}\right],$$

де $|a_i| < 1$, $\sum_{i=0}^{s-1} a_i = 1$, $\gamma_0 = 0 < \gamma_k = \sum_{j=0}^{k-1} a_j$, $k \in \{1, 2, ..., s-1\}$. Як і в роботі [11], дана функція визначена коректно, неперервна в кожній точці області визначення, за тих же самих умов (що й функція у [11]) володіє властивістю ніде немонотонності, проте володіє властивісю сингулярності, якщо існує $a_i = 0$ і $\sum_{k=1}^{\infty}\left(\sum_{i:a_i=0} q_{i,k}\right) = \infty$. У статті [12], яка вийшла в 2015 році, доповнено останні тези твердженням про те, що множиною значень функції f є відрізок $[0; 1]$, та обгрунтовано умову монотонності

(яка є такою ж як і в [11]). В [12] також доведено достатню умову того, щоб точка $\Delta^{Q_s^*}_{c_1c_2\ldots c_mi000\ldots}$ була точкою екстремуму функції f (яка на циліндрі $\Delta^{Q_s^*}_{c_1c_2\ldots c_m}$ набуває найбільшого і найменшого значення на кінцях), приділено увагу вивченню рівнів функції. Задання функції системами функціональних рівнянь не вивчалося.

В [8] було ж розглянуто функцію

$$f(x) = f\left(\Delta^{Q^*_\infty}_{\alpha_1\alpha_2\ldots\alpha_n\ldots}\right) = \gamma_{\alpha_1(x)} + \sum_{n=2}^{\infty}\left[\gamma_{\alpha_n(x)}\prod_{j=1}^{n-1}a_{\alpha_j(x)}\right],$$

де на a_i, γ_k накладаються такі ж умови, як і в [15] (за винятком того, що $i = \overline{0,\infty}, k = \overline{1,\infty}$). Наведені в даних тезах результати такі ж самі, як і в тезах [15]. По матеріалам розглянутих нами щойно тез у 2016 році вийшла стаття [9] цих же авторів, в якій досліджуються властивості уже функції (часткового випадку функції з тез)

$$f(x) = f\left(\Delta^{Q_\infty}_{\alpha_1\alpha_2\ldots\alpha_n\ldots}\right) = S_{\alpha_1(x)} + \sum_{n=2}^{\infty}\left[S_{\alpha_n(x)}\prod_{j=1}^{n-1}u_{\alpha_j(x)}\right],$$

(в якій позначення $\gamma_{\alpha_n(x)}$ з [8] замінено на $S_{\alpha_n(x)}$, а $a_{\alpha_j(x)}$ — на $u_{\alpha_j(x)}$) як єдиного неперервного розв'язку нескінченної системи функціональних рівнянь

$$f(\beta_i + q_ix) = S_i + u_if(x), \quad i = 0,1,2,3,....$$

В [9] отримано результати, в більшості випадків ідентичні з результатами в [11, 12]. Відмітимо лише, що графік Γ_f функції f є N-самоафінною множиною, а саме:

$$\Gamma_f = \bigcup_{i=0}^{\infty}\varphi_i(\Gamma_f)\cup M_0(1;1),$$

де φ_i — перетворення одиничного квадрата, яке задається формулами:

$$\varphi_i : \begin{cases} x' = \beta_i + q_ix, \\ y' = S_i + u_iy, \end{cases} \quad i \in Z_0.$$

Для інтеграла Лебега має місце рівність

$$\int_0^1 f(x)dx = \frac{\sum_{k=2}^{\infty}q_{k-1}S_{k-1}}{1-\sum_{k=1}^{\infty}u_{k-1}q_{k-1}}.$$

Дана стаття присвячена вивченню одного прикладу застосувань систем функціональних рівнянь до моделювання функцій зі складною локальною будовою. Тобто, розглядається нова не досліджена досі нескінченна система функціональних рівнянь

$$f\left(\hat{\varphi}^k(x)\right) = \tilde{\beta}_{i_{k+1},k+1} + \tilde{p}_{i_{k+1},k+1}f\left(\hat{\varphi}^{k+1}(x)\right),$$

де $k = 0,1,...$, $\hat{\varphi}$ — оператор зсуву символів $\tilde{Q}$-представлення, $x = \Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1(x)i_2(x)\ldots i_n(x)\ldots} \equiv$ $\equiv \Delta^{\tilde{Q}}_{i_1(x)[m_2-i_2(x)]i_3\ldots i_{2k-1}(x)[m_{2k}-i_{2k}(x)]\ldots}$, і досліджуються властивості її єдиного в класі обмежених і визначених на $[0;1]$ функцій розв'язку

$$F(x) = \beta_{i_1(x),1} + \sum_{k=2}^{\infty}\left[\tilde{\beta}_{i_k(x),k}\prod_{j=1}^{k-1}\tilde{p}_{i_j(x),j}\right].$$

Зокрема, досліджуються умови, що накладаються на досліджувану нескінченнопараметричну систему рівнянь, щоб її єдиний неперервний розв'язок був функцією зі складною локальною будовою.

Загальна схема конструювання і дослідження функцій такого типу, як видно з наведеного вище огляду досліджень інших авторів, подібна для різних зображень дійсних чисел. Проте, кожне зображення має свої «особливості» (геометрію, топологію, самоподібність і т. п.), що так чи інакше відображається на властивостях таких функцій.

Як зазначалося вище, новими є відповідні дослідження для зображень зі змінним алфавітом, якими є нега-$\tilde{Q}$- та $\tilde{Q}$-зображення дійсних чисел з відрізка $[0;1]$. Нега-$\tilde{Q}$-представлення є знакопочережним аналогом $\tilde{Q}$-представлення (метричні теорії нега-$\tilde{Q}$- та $\tilde{Q}$-зображення однакові, але геометрії відрізняються) і раніше, окрім роботи [24] (матеріал якої є частковим випадком досліджень в даній статті) автора даної статті, ніхто не проводив подібних досліджень для випадків таких кодувань дійсних чисел. В силу властивостей відповідних кодувань змінюється методологія доведення більшості властивостей єдиного розв'язку досліджуваної системи функціональних рівнянь. Змінний алфавіт породжує зміну властивостей, зокрема властивостей графіка функції, значення інтеграла Лебега, умов немонотонності, недиференційовності на множині, кожен елемент якої має два різних зображення, і т. п.

2. Полiосновне $\tilde{Q}$-представлення, його часткові випадки та оператор зсуву символів

Нехай $\tilde{Q} = ||q_{i,n}||$ — фіксована матриця, де $i = \overline{0, m_n}$, $m_n \in N_\infty^0 = \mathbb{N} \cup \{0, \infty\}$, $n = 1, 2, ...,$ і, для елементів $q_{i,n}$ якої справедливою є слідуюча система властивостей:

$$\begin{cases} 1^\circ. & q_{i,n} > 0; \\ 2^\circ. & \forall n \in \mathbb{N} : \sum\limits_{i=0}^{m_n} q_{i,n} = 1; \\ 3^\circ. \forall (i_n), i_n \in \mathbb{N} \cup \{0\} : \prod\limits_{n=1}^{\infty} q_{i_n,n} = 0. \end{cases}$$

Означення 1. Представлення числа $x \in [0;1)$ у вигляді розкладу в знакододатний ряд

$$a_{i_1(x),1} + \sum_{n=2}^{\infty} \left[a_{i_n(x),n} \prod_{j=1}^{n-1} q_{i_j(x),j} \right], \tag{1}$$

де

$$a_{i_n,n} = \begin{cases} \sum_{i=0}^{i_n-1} q_{i,n}, & \text{якщо } i_n \neq 0, \\ 0, & \text{якщо } i_n = 0, \end{cases}$$

називається $\tilde{Q}$-*представленням* (або $\tilde{Q}$-*розкладом*) *числа* x [13, с. 89].

Факт представлення числа x у вигляді розкладу в ряд (1) позначають $x = \Delta^{\tilde{Q}}_{i_1 i_2 \ldots i_n \ldots}$, а останнє позначення називають $\tilde{Q}$-*зображенням числа* x.

Означення 2. *$\tilde{Q}$-раціональними* називаються числа виду $\Delta^{\tilde{Q}}_{i_1 i_2 \ldots i_{n-1} i_n (0)}$[1]. Решта чисел з $[0;1)$ називаються *$\tilde{Q}$-ірраціональними.*

Твердження 1. *Якщо $m_n < \infty$ для всіх n, більших фіксованого n_0, то кожне $\tilde{Q}$-раціональне число має два різних $\tilde{Q}$-зображення:*

$$\Delta^{\tilde{Q}}_{i_1 i_2 \ldots i_{n-1} i_n (0)} = \Delta^{\tilde{Q}}_{i_1 i_2 \ldots i_{n-1} [i_n - 1] m_{n+1} m_{n+2} \ldots}.$$

Легко помітити, що $\tilde{Q}$-зображення дійсних чисел є:

- Q^*-зображенням (або Q^*_s-зображенням), коли $m_n = s - 1$ для всіх $n \in \mathbb{N}$, де $\mathbb{N} \ni s = const > 1$;
- Q-зображенням (або Q_s-зображенням), коли $m_n = s-1$ для довільного $n \in \mathbb{N}$, де $\mathbb{N} \ni s = const > 1$, і $q_{i,n} = q_i$ для всіх $n \in \mathbb{N}$;
- Q^*_∞-зображенням, якщо $m_n = \infty$ для будь-якого $n \in \mathbb{N}$;
- Q_∞-зображенням, якщо $m_n = \infty$ і $q_{i,n} = q_i$ для всіх $n \in \mathbb{N}$;
- зображенням числа знакододатним рядом Кантора, якщо $m_n = d_n - 1$ та $q_{i,n} = \frac{1}{d_n}$, $i = \overline{0, d_n - 1}$, для будь-якого $n \in \mathbb{N}$, де (d_n) — фіксована послідовність натуральних чисел, більших 1;
- s-им зображенням, якщо $m_n = s - 1$ та $q_{i,n} = q_i = \frac{1}{s}$ для всіх $n \in \mathbb{N}$, де s — фіксоване натуральне число, більше 1.

Означення 3. *Оператором $\hat{\varphi}$ зсуву символів $\tilde{Q}$-представлення* називається відображення

$$\hat{\varphi}(x) = \hat{\varphi}\left(\Delta^{\tilde{Q}}_{i_1 i_2 \ldots i_n \ldots}\right) = a_{i_2,2} + \sum_{k=3}^{\infty} \left[a_{i_k,k} \prod_{j=2}^{k-1} q_{i_j,j} \right].$$

k-кратне застосування оператора $\hat{\varphi}$ до числа x призводить до *відображення $\hat{\varphi}^k$*:

$$\hat{\varphi}^k(x) = a_{i_{k+1},k+1} + \sum_{n=k+2}^{\infty} \left[a_{i_n,n} \prod_{j=k+1}^{n-1} q_{i_j,j} \right].$$

Означення відображення $\hat{\varphi}^k$ можна уточнити наступним чином.

Означення 4. Нехай $\left(\tilde{Q}_k\right)$ — послідовність матриць $\tilde{Q}_k$:

$$\tilde{Q}_k = \begin{pmatrix} q_{0,k+1} & q_{0,k+2} & \cdots & q_{0,k+j} & \cdots \\ q_{1,k+1} & q_{1,k+2} & \cdots & q_{1,k+2} & \cdots \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots & \cdots \\ q_{m_{k+1}-1,k+1} & q_{m_{k+2}-2,k+2} & \cdots & q_{m_{k+j},k+j} & \cdots \\ q_{m_{k+1},k+1} & q_{m_{k+2}-1,k+2} & \cdots & & \cdots \\ & q_{m_{k+2},k+2} & \cdots & & \cdots \end{pmatrix},$$

де $k = 0, 1, 2, ...$, $j = 1, 2, 3, ...$

Нехай $\left(\mathcal{F}^{\tilde{Q}_k}_{[0;1)}\right)$ — послідовність множин $\mathcal{F}^{\tilde{Q}_k}_{[0;1)}$ всіх можливих $\tilde{Q}_k$-представлень, згенерованих матрицею $\tilde{Q}_k$, чисел з $[0;1)$, де $\tilde{Q}_0 \equiv \tilde{Q}$.

[1] У круглих дужках позначається період у зображенні розглядуваного числа.

Оператором $\hat{\varphi}^k$ зсуву символів k-го порядку $\tilde{Q}$-представлення числа $x \in [0;1)$ називається відображення $\pi\left(\hat{\varphi}^k(x,\tilde{Q})\right)$ таке, що

$$\varphi^k : [0;1)\times\tilde{Q} \to [0;1)\times\tilde{Q}_k$$
$$((i_1,i_2,...,i_k,...),\tilde{Q}) \to ((i_{k+1},i_{k+2},i_{k+j},...),\tilde{Q}_k),$$
$$\pi : [0;1)\times\tilde{Q}_k \to [0;1)$$
$$(x^{'},\tilde{Q}_k) \to x^{'}.$$

Зауваження 1. Задля компактності викладу замість позначення $\pi\left(\hat{\varphi}^k(x,\tilde{Q})\right)$ вживатимемо в подальшому позначення $\hat{\varphi}^k$.

Оскільки $x = a_{i_1,1} + q_{i_1,1}\hat{\varphi}(x)$, то

$$\hat{\varphi}(x) = \frac{x - a_{i_1,1}}{q_{i_1,1}}.$$

Легко показати правильність слідуючих рівностей:

$$\hat{\varphi}^k(x) = \frac{1}{q_{0,1}q_{0,2}\cdots q_{0,k}}\Delta^{\tilde{Q}}_{\underbrace{0...0}_{k}i_{k+1}i_{k+2}...},$$

$$\hat{\varphi}^{k-1}(x) = a_{i_k,k} + q_{i_k,k}\hat{\varphi}^k(x) = \frac{1}{q_{0,1}q_{0,2}\cdots q_{0,k-1}}\Delta^{\tilde{Q}}_{\underbrace{0...0}_{k-1}i_k i_{k+1}...}. \tag{2}$$

З рівності (2) слідує наступне твердження.

Твердження 2. *Якщо матриця $\tilde{Q}$ є такою, що $\tilde{Q}$-раціональне число $x_0 = \Delta^{\tilde{Q}}_{i_1 i_2 ... i_{n_0-1} i_{n_0}(0)}$ має два різних $\tilde{Q}$-зображення, тоді*

$$\left|\hat{\varphi}^k(x_0)\right| = \left|\Delta^{\tilde{Q}}_{i_1 i_2 ... i_{n_0-1}[i_{n_0}-1]m_{n_0+1}m_{n_0+2}m_{n_0+3}...} - \Delta^{\tilde{Q}}_{i_1 i_2 ... i_{n_0-1} i_{n_0}(0)}\right| =$$

$$= \begin{cases} \prod_{j=1}^{k}\frac{1}{q_{0,j}}\left(\left|\Delta^{\tilde{Q}}_{\underbrace{0...0}_{k}i_{k+1}...i_{n_0-1}[i_{n_0}-1]m_{n_0+1}m_{n_0+2}...} - \Delta^{\tilde{Q}}_{\underbrace{0...0}_{k}i_{k+1}...i_{n_0-1}i_{n_0}(0)}\right|\right) = 0, & k < n_0; \\ \prod_{j=1}^{k}\frac{1}{q_{0,j}}\left(\left|\Delta^{\tilde{Q}}_{\underbrace{0...0}_{k}m_{k+1}m_{k+2}m_{k+3}...} - \Delta^{\tilde{Q}}_{\underbrace{0...0}_{k}(0)}\right|\right) = \prod_{j=1}^{k}\frac{1}{q_{0,j}}, & k \geq n_0. \end{cases}$$

Зауваження. У проведеному в даній статті дослідженні не є важливою коректність оператора зсуву символів $\tilde{Q}$-представлення на множині $\tilde{Q}$-раціональних точок, що зумовлено означенням досліджуваної системи функціональних рівнянь і про що свідчитиме коректність її єдиного розв'язку.

Перейдемо до розгляду зображення дійсних чисел, в термінах якого задається аргумент досліджуваних функцій.

Зауваження. При подальшому дослідженні вважатимемо, що $m_n < \infty$ для всіх $n \in \mathbb{N}$.

3. Нега-$\tilde{Q}$-зображення дійсних чисел з відрізка $[0;1]$

Теорема 3. [22, 26]. *Для довільного $x \in [0;1)$ існує послідовність (i_n), $i_n \in N^0_{m_n}$, така, що*

$$x = \sum_{i=0}^{i_1-1} q_{i,1} + \sum_{n=2}^{\infty} \left[(-1)^{n-1} \tilde{\delta}_{i_n,n} \prod_{j=1}^{n-1} \tilde{q}_{i_j,j} \right] + \sum_{n=1}^{\infty} \left(\prod_{j=1}^{2n-1} \tilde{q}_{i_j,j} \right), \tag{3}$$

де

$$\tilde{\delta}_{i_n,n} = \begin{cases} 1, & \text{якщо } n \text{ — парне та } i_n = m_n; \\ \sum_{i=m_n-i_n}^{m_n} q_{i,n}, & \text{якщо } n \text{ — парне та } i_n \neq m_n; \\ 0, & \text{якщо якщо } n \text{ — непарне та } i_n = 0; \\ \sum_{i=0}^{i_n-1} q_{i,n}, & \text{якщо якщо } n \text{ — непарне та } i_n \neq 0, \end{cases}$$

і, перша сума в рівності (3) рівна 0 у випадку, коли $i_1 = 0$.

Означення 5. Задання числа x у вигляді розкладу (3) називається *нега-$\tilde{Q}$-представленням числа x* і позначається $\Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1 i_2 \ldots i_n \ldots}$. Останній запис називається *нега-$\tilde{Q}$-зображенням числа x* [22].

Числа із зліченної підмножини відрізка $[0;1]$ мають два різних нега-$\tilde{Q}$-зображення, а саме

$$\Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1 i_2 \ldots i_{n-1} i_n m_{n+1} 0 m_{n+3} 0 m_{n+5} \ldots} = \Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1 i_2 \ldots i_{n-1} [i_n - 1] 0 m_{n+2} 0 m_{n+4} \ldots}, \ i_n \neq 0.$$

Такі числа називаються *нега-$\tilde{Q}$-раціональними*, а решта — *нега-$\tilde{Q}$-ірраціональними.*

Відмітимо деякі властивості нега-$\tilde{Q}$-зображення, необхідні при подальшому дослідженні.

Означення 6. *Циліндром $\Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1 c_2 \ldots c_n}$ рангу n з основою $c_1 c_2 \ldots c_n$* називається множина всіх можливих чисел з $[0;1]$, в нега-$\tilde{Q}$-зображенні яких перші n символів $i_1, i_2, \ldots, i_n$ рівні $c_1, c_2, \ldots, c_n$ відповідно:

$$\Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1 c_2 \ldots c_n} \equiv \{x : [0;1] \ni x = \Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1 c_2 \ldots c_n i_{n+1} i_{n+2} \ldots i_{n+k} \ldots}, i_{n+k} \in N^0_{m_{n+k}}, k \in Z_0.\},$$

де $c_1, c_2, \ldots, c_n$ — фіксований набір символів з $N^0_{m_1}, N^0_{m_2}, \ldots, N^0_{m_n}$ відповідно.

На підставі наведених у [22] міркувань сформулюємо наступні твердження.

Лема 1. *Циліндри $\Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1 c_2 \ldots c_n}$ мають наступні властивості:*

(1) *циліндр $\Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1 c_2 \ldots c_n}$ є відрізком, причому*

$$\Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1 c_2 \ldots c_n} = \left[\Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1 c_2 \ldots c_n m_{n+1} 0 m_{n+3} 0 m_{n+5} \ldots}; \Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1 c_2 \ldots c_n 0 m_{n+2} 0 m_{n+4} 0 m_{n+6} \ldots} \right], \text{ якщо } n \text{ — непарне},$$

$$\Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1 c_2 \ldots c_n} = \left[\Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1 c_2 \ldots c_n 0 m_{n+2} 0 m_{n+4} 0 m_{n+6} \ldots}; \Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1 c_2 \ldots c_n m_{n+1} 0 m_{n+3} 0 m_{n+5} \ldots} \right], \text{ якщо } n \text{ — парне};$$

(2) *для будь-якого $n \in \mathbb{N}$*

$$\Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1 c_2 \ldots c_n c} \subset \Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1 c_2 \ldots c_n};$$

(3) *для всіх* $n \in \mathbb{N}$

$$\Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1c_2\ldots c_n} = \bigcup_{c=0}^{m_{n+1}} \Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1c_2\ldots c_nc};$$

(4) *циліндри* $\Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1c_2\ldots c_n}$ *розташовані «зліва направо», якщо* n *— непарне, та «справа наліво», якщо* n *— парне число. Тобто,*

$$\sup \Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1c_2\ldots c_{n-1}c} = \inf \Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1c_2\ldots c_{n-1}[c+1]}, \text{ якщо } n \text{ — непарне},$$

$$\sup \Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1c_2\ldots c_{n-1}[c+1]} = \inf \Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1c_2\ldots c_{n-1}c}, \text{ якщо } n \text{ — парне};$$

(5) *для будь-якого* $n \in \mathbb{N}$

$$|\Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1c_2\ldots c_n}| = \prod_{j=1}^{n} \tilde{q}_{c_j,j};$$

(6) *для довільного* $x \in [0;1]$

$$\bigcap_{n=1}^{\infty} \Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1c_2\ldots c_n} = x = \Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1c_2\ldots c_n\ldots}.$$

Лема 2. *Справедливими є наступні тотожності*

$$\Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1i_2\ldots i_n\ldots} \equiv \Delta^{\tilde{Q}}_{i_1[m_2-i_2]\ldots i_{2k-1}[m_{2k}-i_{2k}]\ldots}, \ \Delta^{\tilde{Q}}_{i_1i_2\ldots i_n\ldots} \equiv \Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1[m_2-i_2]\ldots i_{2k-1}[m_{2k}-i_{2k}]\ldots}.$$

Тобто,

$$x = \Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1i_2\ldots i_n\ldots} \equiv a_{i_1,1} + \sum_{n=2}^{\infty} \left[\tilde{a}_{i_n,n} \prod_{j=1}^{n-1} \tilde{q}_{i_j,j} \right],$$

де

$$\tilde{a}_{i_n,n} = \begin{cases} a_{i_n,n}, & \text{якщо } n \text{ — непарне;} \\ a_{m_n-i_n,n}, & \text{якщо } n \text{ — парне,} \end{cases}$$

$$\tilde{q}_{i_n,n} = \begin{cases} q_{i_n,n}, & \text{якщо } n \text{ — непарне;} \\ q_{m_n-i_n,n}, & \text{якщо } n \text{ — парне.} \end{cases}$$

Перейдемо до розгляду основного об'єкту дослідженя.

4. Нескінченна система функціональних рівнянь — основний об'єкт дослідження

Нехай маємо фіксовані матриці однакової розмірності $\tilde{Q} = ||q_{i,n}||$ (про властивості елементів якої згадано вище) та $P = ||p_{i,n}||$, де $i = \overline{0, m_n}$, $m_n \in \mathbb{N} \cup \{0\}$, $n = 1, 2, ...,$

причому, для елементів $p_{i,n}$ матриці P справедливою є система умов:

$$\begin{cases} 1^\circ. & p_{i,n} \in (-1;1); \\ 2^\circ. & \forall n \in \mathbb{N} : \sum\limits_{i=0}^{m_n} p_{i,n} = 1; \\ 3^\circ. & \forall (i_n), i_n \in \mathbb{N} \cup \{0\} : \prod\limits_{n=1}^{\infty} |p_{i_n,n}| = 0; \\ 4^\circ. & \forall i_n \in \mathbb{N} : 0 < \sum\limits_{i=0}^{i_n-1} p_{i,n} < 1. \end{cases}$$

Розглянемо нескінченну систему функціональних рівнянь

$$f\left(\hat{\varphi}^k(x)\right) = \tilde{\beta}_{i_{k+1},k+1} + \tilde{p}_{i_{k+1},k+1} f\left(\hat{\varphi}^{k+1}(x)\right), \tag{4}$$

де $k = 0, 1, ...$, $\hat{\varphi}$ — оператор зсуву символів $\tilde{Q}$-представлення, $x = \Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1(x)i_2(x)...i_n(x)...} \equiv$ $\equiv \Delta^{\tilde{Q}}_{i_1(x)[m_2-i_2(x)]i_3...i_{2k-1}(x)[m_{2k}-i_{2k}(x)]...}$,

$$\tilde{p}_{i_n,n} = \begin{cases} p_{i_n,n}, & \text{якщо } n \text{ — непарне;} \\ p_{m_n-i_n,n}, & \text{якщо } n \text{ — парне,} \end{cases}$$

$$\beta_{i_n,n} = \begin{cases} \sum_{i=0}^{i_n-1} p_{i,n} > 0, & \text{якщо } i_n \neq 0; \\ 0, & \text{якщо } i_n = 0, \end{cases} \quad \tilde{\beta}_{i_n,n} = \begin{cases} \beta_{i_n,n}, & \text{якщо } n \text{ — непарне;} \\ \beta_{m_n-i_n,n}, & \text{якщо } n \text{ — парне.} \end{cases}$$

Систему функціональних рівнянь (4), скористувавшись рівністю (2), можна записати у вигляді

$$f\left(\tilde{a}_{i_k,k} + \tilde{q}_{i_k,k}\hat{\varphi}^k(x)\right) = \tilde{\beta}_{i_k,k} + \tilde{p}_{i_k,k} f\left(\hat{\varphi}^k(x)\right), \tag{5}$$

де $k = 1, 2, ...$, $i \in N^0_{m_k}$.

Лема 3. *Функція*

$$F(x) = \beta_{i_1(x),1} + \sum_{k=2}^{\infty} \left[\tilde{\beta}_{i_k(x),k} \prod_{j=1}^{k-1} \tilde{p}_{i_j(x),j} \right] \tag{6}$$

є коректно означеною функцією в довільній точці відрізка $[0;1]$.

Доведення. Нехай x — нега-$\tilde{Q}$-ірраціональне число. Ряд (6) є абсолютно збіжним, що слідує з умов $\tilde{\beta}_{i_k(x),k} \in [0;1)$, $|\tilde{p}_{i_k(x),k}| < 1$ та збіжності ряду

$$\beta_{i_1(x),1} + \sum_{k=2}^{\infty} \left[\tilde{\beta}_{i_k(x),k} \prod_{j=1}^{k-1} |\tilde{p}_{i_j(x),j}| \right].$$

Остання, у випадку, коли $\tilde{p}_{i_k(x),k} \neq 0$ для всіх $k \in \mathbb{N}$, доводиться по аналогії з доведенням збіжності ряду (1).

Нехай x — нега-$\tilde{Q}$-раціональне число. Розглянемо різницю

$$\Delta = F(\Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1 i_2 ... i_{n-1} i_n m_{n+1} 0 m_{n+3} 0 m_{n+5} ...}) - F(\Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1 i_2 ... i_{n-1} [i_n - 1] 0 m_{n+2} 0 m_{n+4} ...}).$$

Нехай n — парне. Тоді

$$\Delta = \left(\prod_{j=1}^{n-1}\tilde{p}_{\varepsilon_j,j}\right)\left(\beta_{m_n-i_n,n} - \beta_{m_n-i_n+1,n} + p_{m_n-i_n,n}\left(\beta_{m_{n+1},n+1} + \sum_{l=2}^{\infty}\beta_{m_{n+l},n+l}\left[\prod_{j=n+1}^{n+l-1}p_{m_j,j}\right]\right)\right) =$$

$$= \left(\prod_{j=1}^{n-1}\tilde{p}_{\varepsilon_j,j}\right)\cdot\left(-p_{m_n-i_n,n} + p_{m_n-i_n,n}\right) = 0.$$

Нехай n — непарне, в такому разі

$$\Delta = \left(\prod_{j=1}^{n-1}\tilde{p}_{\varepsilon_j,j}\right)\left(\beta_{i_n,n} - \beta_{i_n-1,n} - p_{i_n-1,n}\left(\beta_{m_{n+1},n+1} + \sum_{l=2}^{\infty}\beta_{m_{n+l},n+l}\left[\prod_{j=n+1}^{n+l-1}p_{m_j,j}\right]\right)\right) = 0.$$

□

Теорема 4. *Нескінченна система функціональних рівнянь* (4) *в класі обмежених та визначених на* $[0;1]$ *функцій має єдиний розв'язок*

$$f(x) = \beta_{i_1(x),1} + \sum_{k=2}^{\infty}\left[\tilde{\beta}_{i_k(x),k}\prod_{j=1}^{k-1}\tilde{p}_{i_j(x),j}\right].$$

Доведення. Справді, для довільного $x = \Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1(x)i_2(x)\ldots i_k(x)\ldots}$ з $[0;1]$

$$f(x) = \beta_{i_1(x),1} + p_{i_1(x),1}f\left(\hat{\varphi}(x)\right) = \beta_{i_1(x),1} + p_{i_1(x),1}\left(\beta_{m_2-i_2(x),2} + p_{m_2-i_2(x),2}f\left(\hat{\varphi}^2(x)\right)\right) =$$

$$= \beta_{i_1(x),1} + \beta_{m_2-i_2(x),2}p_{i_1(x),1} + p_{i_1(x),1}p_{m_2-i_2(x),2}\left(\beta_{i_3(x),3} + p_{i_3(x),3}f\left(\hat{\varphi}^3(x)\right)\right) = \ldots =$$

$$= \beta_{i_1(x),1} + \tilde{\beta}_{i_2(x),2}\tilde{p}_{i_1(x),1} + \tilde{\beta}_{i_3(x),3}\tilde{p}_{i_1(x),1}\tilde{p}_{i_2(x),2} + \ldots + \tilde{\beta}_{i_k(x),k}\prod_{j=1}^{k-1}\tilde{p}_{i_j(x),j} + \left(\prod_{j=1}^{k}\tilde{p}_{i_j(x),j}\right)f\left(\hat{\varphi}^k(x)\right).$$

Оскільки $\hat{\varphi}^k(x) \in [0;1]$ для довільних $x \in [0;1]$ та $k \in Z_0$, функція f визначена в усіх точках відрізка $[0;1]$, обмежена на цьому відрізку (тобто, існує таке $M > 0$, що для будь-якого $x \in [0;1]$: $|f(x)| \le M$) і нескінчений добуток

$$\prod_{j=1}^{k}\tilde{p}_{i_j(x),j} \le \prod_{j=1}^{k}|\tilde{p}_{i_j(x),j}|$$

прямує до нуля при $k \to \infty$, тому

$$f\left(\Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1i_2\ldots i_k\ldots}\right) = \lim_{k\to\infty}\left(\beta_{i_1(x),1} + \sum_{n=2}^{k}\left[\tilde{\beta}_{i_n(x),n}\prod_{j=1}^{n-1}\tilde{p}_{i_j(x),j}\right] + \left(\prod_{j=1}^{k}\tilde{p}_{i_j(x),j}\right)f\left(\hat{\varphi}^k(x)\right)\right) =$$

$$= \lim_{k\to\infty}\left(\beta_{i_1(x),1} + \sum_{n=2}^{k}\left[\tilde{\beta}_{i_n(x),n}\prod_{j=1}^{n-1}\tilde{p}_{i_j(x),j}\right]\right) = \beta_{i_1(x),1} + \sum_{k=2}^{\infty}\left[\tilde{\beta}_{i_k(x),k}\prod_{j=1}^{k-1}\tilde{p}_{i_j(x),j}\right].$$

□

Таким чином, за допомогою системи функціональних рівнянь (4) можна змоделювати цілий клас Λ_F обмежених та визначених в кожній точці відрізка $[0;1]$ функцій, де фіксована матриця P визначає єдину функцію $y=F(x)$ таку, що

$$x=\sum_{i=0}^{i_1-1}q_{i,1}+\sum_{n=2}^{\infty}\left[(-1)^{n-1}\tilde{\delta}_{i_n,n}\prod_{j=1}^{n-1}\tilde{q}_{i_j,j}\right]+\sum_{n=1}^{\infty}\left(\prod_{j=1}^{2n-1}\tilde{q}_{i_j,j}\right),$$

$$y=F(x)=\sum_{i=0}^{i_1-1}p_{i,1}+\sum_{n=2}^{\infty}\left[(-1)^{n-1}\tilde{\zeta}_{i_n,n}\prod_{j=1}^{n-1}\tilde{p}_{i_j,j}\right]+\sum_{n=1}^{\infty}\left(\prod_{j=1}^{2n-1}\tilde{p}_{i_j,j}\right),$$

де

$$\tilde{\zeta}_{i_n,n}=\begin{cases}1, & \text{якщо } n \text{ — парне та } i_n=m_n;\\ \sum_{i=m_n-i_n}^{m_n}p_{i,n}, & \text{якщо } n \text{ — парне та } i_n\neq m_n;\\ 0, & \text{якщо якщо } n \text{ — непарне та } i_n=0;\\ \sum_{i=0}^{i_n-1}p_{i,n}, & \text{якщо якщо } n \text{ — непарне та } i_n\neq 0.\end{cases}$$

Зауваження 2. Аргумент функції $F\in\Lambda_F$ задано у вигляді нега-$\tilde{Q}$-представлення, але задання значення функції має лише «формальний» вигляд нега-P-представлення і є останнім лише за умови додатності всіх елементів $p_{i,n}$ матриці P. Клас функцій, аргумент і значення яких задається у вигляді нега-$\tilde{Q}$- і нега-P-представлення відповідно та, інваріантом яких є символ i_n нега-$\tilde{Q}$-зображення дійсного числа, є підкласом даного класу функцій.

5. Неперервність та умови монотонності розв'язку системи функціональних рівнянь (4)

Теорема 5. *Функція $y=F(x)$ є неперервною в усіх точках відрізка $[0;1]$.*

Доведення. Нехай $[0;1]\ni x_0$ — деяке число. Розглянемо різницю

$$F(x)-F(x_0)=\left(\prod_{j=1}^{n_0}\tilde{p}_{i_j,j}\right)\left(\tilde{\beta}_{i_{n_0+1}(x),n_0+1}-\tilde{\beta}_{i_{n_0+1}(x_0),n_0+1}\right)+$$

$$+\left(\prod_{j=1}^{n_0}\tilde{p}_{i_j,j}\right)\left(\sum_{k=n_0+2}^{\infty}\left(\tilde{\beta}_{i_k(x),k}\prod_{l=n_0+1}^{k-1}\tilde{p}_{i_l(x),l}\right)-\sum_{k=n_0+2}^{\infty}\left(\tilde{\beta}_{i_k(x_0),k}\prod_{l=n_0+1}^{k-1}\tilde{p}_{i_l(x_0),l}\right)\right),$$

де $i_{n_0+1}(x)\neq i_{n_0+1}(x_0)$, $i_j(x)=i_j(x_0)$, $j=\overline{1,n_0}$.

Нехай x_0 — нега-$\tilde{Q}$-ірраціональна точка. Перейшовши до границі при $x\to x_0$, в силу обмеженості F, отримаємо

$$\lim_{x\to x_0}|F(x)-F(x_0)|=\lim_{n_0\to\infty}\left(\prod_{j=1}^{n_0}\left|\tilde{p}_{i_j,j}\right|\right)=0.$$

адже умови $x\to x_0$, $n_0\to\infty$ є еквівалентними. Таким чином, $\lim_{x\to x_0}F(x)=F(x_0)$.

У випадку нега-$\tilde{Q}$-раціонального x_0 для доведення неперервності слід довести неперервність зліва та неперервність справа функції $y = F(x)$ в точці x_0. Справді, позначивши

$$x_0 = x_0^{(1)} = \Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1 i_2 \ldots i_{n-1}[i_n-1]0m_{n+2}0m_{n+4}\ldots} = \Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1 i_2 \ldots i_{n-1} i_n m_{n+1} 0 m_{n+3}\ldots} = x_0^{(2)}, \quad \text{якщо } n \text{ — непарне,}$$

$$x_0 = x_0^{(1)} = \Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1 i_2 \ldots i_{n-1} i_n m_{n+1} 0 m_{n+3}\ldots} = \Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1 i_2 \ldots i_{n-1}[i_n-1]0m_{n+2}0m_{n+4}\ldots} = x_0^{(2)}, \quad \text{якщо } n \text{ — парне,}$$

розглянемо границі

$$\lim_{x \to x_0 + 0} F(x) = \lim_{x \to x_0^{(2)}} F(x), \quad \lim_{x \to x_0 - 0} F(x) = \lim_{x \to x_0^{(1)}} F(x)$$

і скористуємось міркуваннями, наведеними для випадку, коли точка x_0 є нега-$\tilde{Q}$-ірраціональною. □

Лема 4. *Значення приросту $\mu_F\left(\Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1 c_2 \ldots c_n}\right)$ функції F на циліндрі (відрізку) $\Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1 c_2 \ldots c_n}$ обчислюється за формулою:*

$$\mu_F\left(\Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1 c_2 \ldots c_n}\right) = \prod_{j=1}^{n} \tilde{p}_{i_j, j}. \tag{7}$$

Доведення. З наведених вище означення та властивостей циліндрів $\Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1 c_2 \ldots c_n}$ слідує, що

$$\mu_F\left(\Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1 c_2 \ldots c_n}\right) = \begin{cases} F\left(\Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1 c_2 \ldots c_n 0 m_{n+2} 0 m_{n+4}\ldots}\right) - F\left(\Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1 c_2 \ldots c_n m_{n+1} 0 m_{n+3}\ldots}\right), & \text{якщо } n \text{ — непарне;} \\ F\left(\Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1 c_2 \ldots c_n m_{n+1} 0 m_{n+3}\ldots}\right) - F\left(\Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1 c_2 \ldots c_n 0 m_{n+2} 0 m_{n+4}\ldots}\right), & \text{якщо } n \text{ — парне.} \end{cases}$$

Як наслідок,

$$\mu_F\left(\Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1 c_2 \ldots c_n}\right) = \left(\beta_{m_{n+1}, n+1} + \beta_{m_{n+2}, n+2} p_{m_{n+1}, n+1} + \beta_{m_{n+3}, n+3} p_{m_{n+1}, n+1} p_{m_{n+2}, n+2} + \ldots\right) \prod_{j=1}^{n} \tilde{p}_{i_j, j},$$

звідки й слідує рівність (7). □

Теорема 6. *Функція $y = F(x)$ є:*

- *монотонно неспадною (зростаючою), якщо всі елементи $p_{i,n}$ матриці P є невід'ємними (додатними);*
- *немонотонною на відрізку $[0; 1]$, але такою, що має хоча б один проміжок монотонності на цьому відрізку, якщо матриця P не містить нулів та існує лише скінченний набір $\{p_{i,n}\}$ елементів $p_{i,n} < 0$ матриці P;*
- *такою, що не має жодного проміжку монотонності на $[0; 1]$, якщо матриця P не містить нулів та існує нескінченна підпослідовність (n_k) послідовності натуральних чисел така, що для довільного $k \in \mathbb{N}$ існує хоча б один елемент $p_{i,n_k} < 0$ матриці P, де $i = \overline{0, m_{n_k}}$;*
- *сталою майже скрізь на $[0; 1]$, якщо існує нескінченна підпослідовність (n_k) послідовності натуральних чисел така, що для довільного $k \in \mathbb{N}$ існує хоча б один елемент $p_{i,n_k} = 0$ матриці P, де $i = \overline{0, m_{n_k}}$.*

Доведення. Перше та друге твердження даної теореми випливають з рівності (7).

Доведемо третє твердження. Виберемо деякий номер n_0 такий, щоб номер n_0+1 належав підпослідовності (n_k) послідовності натуральних чисел та набір $c_1, c_2, ..., c_{n_0}$ такий, щоб $\mu_F\left(\Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1c_2...c_{n_0}}\right) > 0$. Тоді легко можна підібрати нега-$\tilde{Q}$-символи i_{n_0+1} та i'_{n_0+1} такі, що $\tilde{p}_{i_{n_0+1},n_0} < 0$, $\tilde{p}_{i'_{n_0+1},n_0} > 0$. В такому разі для

$$\Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1c_2...c_{n_0}} \supset \left(\Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1c_2...c_{n_0}i_{n_0+1}} \cup \Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1c_2...c_{n_0}i'_{c_{n_0}+1}}\right)$$

з рівності (7) отримаємо

$$\mu_F\left(\Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1c_2...c_{n_0}i_{n_0+1}}\right) < 0 < \mu_F\left(\Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1c_2...c_{n_0}i'_{n_0+1}}\right).$$

Проте, остання подвійна нерівність є протиріччям, оскільки функція F, будучи монотонно зростаючою на деякому відрізку, не може мати на цьому відрізку і проміжки зростання, і проміжки спадання водночас. Отже, функція F не має жодного проміжку монотонності на $[0;1]$.

Четверте твердження теореми слідує з рівності (7) та рівності нулю міри Лебега множини

$$C\left[-\tilde{Q}, \overline{(V_{n_k})}\right] \equiv \left\{x : x = \Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1i_2...i_n...}, i_{n_k} \notin V_{n_k}\right\},$$

де (n_k) — фіксована підпослідовність послідовності натуральних чисел та (V_{n_k}) — згенерована послідовність підмножин V_{n_k} множин нега-$\tilde{Q}$-символів $N^0_{m_{n_k}}$, а саме

$$V_{n_k} \equiv \{i : i \in N^0_{m_{n_k}}, p_{i,n_k} = 0\}.$$

Твердження 3. *Нехай маємо множину виду*

$$C\left[\tilde{Q}, (N^0_{m_n} \setminus \{i^*_n\})\right] \equiv \left\{x : x = \Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1i_2...i_n...}, i_n \in N^0_{m_n} \setminus \{i^*_n\}\right\},$$

де (i^*_n) — фіксована послідовність $\tilde{Q}$-символів, що $i^*_1 \in N^0_{m_1}, i^*_2 \in N^0_{m_2}, ...$

Множина $C\left[\tilde{Q}, (N^0_{m_n} \setminus \{i^*_n\})\right]$ є нуль-множиною Лебега.

Доведення. Позначимо $V_{0,n} = N^0_{m_n} \setminus \{i^*_n\}$,

$$E_n = \bigcup_{i_1 \neq i^*_1, ..., i_n \neq i^*_n} \Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1i_2...i_n},$$

причому $E_n = E_{n+1} \cup \overline{E_{n+1}}$, $C[\tilde{Q}, (V_{0,n})] = \cap^{\infty}_{n=1} E_n$, де $E_{n+1} \subset E_n$ та $E_0 = [0;1]$.

За властивістю неперервності міри Лебега отримаємо

$$\lambda\left(C[\tilde{Q}, (V_{0,n})]\right) = \lim_{n\to\infty} \lambda(E_n) = \lim_{n\to\infty} \prod_{k=1}^{n} (1 - q_{i^*_k,k}) = 0,$$

оскільки

$$\lambda(E_{n+1}) = \sum_{\substack{i_1 \neq i^*_1, \\ ..., \\ i_{n+1} \neq i^*_{n+1}}} \left(q_{i_1,1}...q_{i_{n+1},n+1}\right) = \lambda(E_n) - q_{i^*_{n+1},n+1} \sum_{\substack{i_1 \neq i^*_1, \\ ..., \\ i_n \neq i^*_n}} (q_{i_1,1}...q_{i_n,n})$$

та

$$1 = \sum_{i_1 \in N^0_{m_1}, \ldots, i_n \in N^0_{m_n}} (q_{i_1,1} q_{i_2,2} \ldots q_{i_n,n}) =$$

$$= \sum_{\substack{i_1 \neq i^*_1, \\ \ldots, \\ i_n \neq i^*_n}} (q_{i_1,1} \ldots q_{i_n,n}) + q_{i^*_n,n} \sum_{\substack{i_1 \neq i^*_1, \\ \ldots, \\ i_{n-1} \neq i^*_{n-1}}} \left(q_{i_1,1} \ldots q_{i_{n-1},n-1}\right) + \ldots + q_{i^*_1,1} q_{i^*_2,2} \ldots q_{i^*_n,n}.$$

Таким чином, твердження 3 доведено. □

Нульмірність за Лебегом множини $C\left[-\tilde{Q}, \overline{(V_{n_k})}\right]$ доводиться по аналогії з доведенням відповідної властивості для множини $C\left[\tilde{Q}, (N^0_{m_n} \setminus \{i^*_n\})\right]$, зважаючи на взаємозв'язок $\tilde{Q}$- та нега-$\tilde{Q}$-зображень. □

Наслідок 1. *Функція F є бієкцією на $[0;1]$, якщо всі елементи матриці P є додатними.*

6. Графік єдиного неперервного розв'язку системи (4)

Теорема 7. *Нехай елементи $p_{i,n}$ матриці P відмінні від 0.*

Нехай маємо фіксоване $x = \Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1(x) i_2(x) \ldots i_n(x) \ldots}$ та відповідну йому послідовність $\left(\psi_{i_n(x),n}\right)$ афінних перетворень простору $\mathbb{R}^2$:

$$\psi_{i_n(x),n} : \begin{cases} x' = \tilde{a}_{i_n(x),n} + \tilde{q}_{i_n(x),n} x; \\ y' = \tilde{\beta}_{i_n(x),n} + \tilde{p}_{i_n(x),n} y, \end{cases}$$

де $i_n \in N^0_{m_n}$.

Тоді графік Γ_F функції F в просторі $\mathbb{R}^2$ є множиною виду

$$\Gamma_F = \bigcup_{x \in [0;1]} (x; \ldots \circ \psi_{i_n,n} \circ \ldots \circ \psi_{i_2,2} \circ \psi_{i_1,1}(x)).$$

Доведення. Оскільки функція F є єдиним неперервним розв'язком системи (5), тому очевидно, що

$$\psi_{i_1,1} : \begin{cases} x' = q_{i_1,1} x + a_{i_1,1}; \\ y' = \beta_{i_1,1} + p_{i_1,1} y, \end{cases}$$

$$\psi_{i_2,2} : \begin{cases} x' = q_{m_2 - i_2,2} x + a_{m_2 - i_2,2}; \\ y' = \beta_{m_2 - i_2,2} + p_{m_2 - i_2,2} y, \end{cases}$$

і т. д., а отже,

$$\psi_{i_n,n} : \begin{cases} x' = \tilde{q}_{i_n,n} x + \tilde{a}_{i_n,n}; \\ y' = \tilde{\beta}_{i_n,n} + \tilde{p}_{i_n,n} y. \end{cases}$$

Звідки,

$$\bigcup_{x \in [0;1]} (x; \ldots \circ \psi_{i_n,n} \circ \ldots \circ \psi_{i_2,2} \circ \psi_{i_1,1}(x)) \equiv G \subset \Gamma_{\tilde{F}},$$

адже

$$F(x') = F(\tilde{a}_{i_n,n} + \tilde{q}_{i_n,n} x) = \tilde{\beta}_{i_n,n} + \tilde{p}_{i_n,n} y = y'.$$

Нехай $T(x_0, F(x_0)) \in \Gamma_{\tilde{F}}$, $x_0 = \Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1 i_2 \ldots i_n \ldots}$ — деяка фіксована точка з $[0;1]$. Нехай x_n — точка з $[0;1]$, така, що $x_n = \hat{\varphi}^n(x_0)$.

Оскільки $i_1 \in N^0_{m_1}$, $i_2 \in N^0_{m_2}$, ..., $i_n \in N^0_{m_n}$, в силу системи (4) та $\overline{T}\left(\hat{\varphi}^n(x_0); F\left(\hat{\varphi}^n(x_0)\right)\right) \in \Gamma_{\tilde{F}}$, випливає

$$\psi_{i_n,n} \circ \ldots \circ \psi_{i_2,2} \circ \psi_{i_1,1}\left(\overline{T}\right) = T_0(x_0; F(x_0)) \in \Gamma_F, \quad i_n \in N^0_{m_n}, \quad n \to \infty.$$

Звідси, $\Gamma_F \subset G$. Отже,

$$\Gamma_F = \bigcup_{x \in [0;1]} (x; \ldots \circ \psi_{i_n,n} \circ \ldots \circ \psi_{i_2,2} \circ \psi_{i_1,1}(x)).$$

□

7. Інтегральні властивості

Теорема 8. *Функція F є інтегровною за Лебегом, причому*

$$\int_0^1 F(x)dx = z_1 + \sum_{n=2}^{\infty}\left(z_n \prod_{k=1}^{n-1}\sigma_k\right), \quad \textit{де}$$

$$z_n = \tilde{\beta}_{0,n}\tilde{q}_{0,n} + \tilde{\beta}_{1,n}\tilde{q}_{1,n} + \ldots + \tilde{\beta}_{m_n,n}\tilde{q}_{m_n,n} = \beta_{0,n}q_{0,n} + \beta_{1,n}q_{1,n} + \ldots + \beta_{m_n,n}q_{m_n,n},$$
$$\sigma_n = \tilde{p}_{0,n}\tilde{q}_{0,n} + \tilde{p}_{1,n}\tilde{q}_{1,n} + \ldots + \tilde{p}_{m_n,n}\tilde{q}_{m_n,n} = p_{0,n}q_{0,n} + p_{1,n}q_{1,n} + \ldots + p_{m_n,n}q_{m_n,n}.$$

Доведення. З рівності (2) слідує, що

$$d(\hat{\varphi}^n(x)) = \tilde{q}_{i_{n+1},n+1}d(\hat{\varphi}^{n+1}(x)).$$

Використовуючи означення функції та адитивну властивість інтеграла Лебега, отримаємо

$$\int_0^1 F(x)dx = \int_0^{a_{1,1}} F(x)dx + \int_{a_{1,1}}^{a_{2,1}} F(x)dx + \ldots + \int_{a_{m_1,1}}^1 F(x)dx =$$
$$= \int_0^{a_{1,1}} p_{0,1}F(\hat{\varphi}(x))dx + \int_{a_{1,1}}^{a_{2,1}} \left[\beta_{1,1} + p_{1,1}F(\hat{\varphi}(x))\right]dx + \ldots + \int_{a_{m_1,1}}^1 \left[\beta_{m_1,1} + p_{m_1,1}F(\hat{\varphi}(x))\right]dx =$$
$$= p_{0,1}q_{0,1}\int_0^1 F(\hat{\varphi}(x))d(\hat{\varphi}(x)) + \beta_{1,1}q_{1,1} + p_{1,1}q_{1,1}\int_0^1 F(\hat{\varphi}(x))d(\hat{\varphi}(x)) + \ldots + \beta_{m_1,1}q_{m_1,1} +$$
$$+ p_{m_1,1}q_{m_1,1}\int_0^1 F(\hat{\varphi}(x))d(\hat{\varphi}(x)) = (\beta_{0,1}q_{0,1} + \beta_{1,1}q_{1,1} + \ldots + \beta_{m_1,1}q_{m_1,1}) +$$
$$+ (p_{0,1}q_{0,1} + p_{1,1}q_{1,1} + \ldots + p_{m_1,1}q_{m_1,1})\int_0^1 F(\hat{\varphi}(x))d(\hat{\varphi}(x)) = z_1 + \sigma_1\int_0^1 F(\hat{\varphi}(x))d(\hat{\varphi}(x)) =$$
$$= z_1 + \sigma_1\left(\int_0^{a_{1,2}}\left(\tilde{\beta}_{m_2,2} + \tilde{p}_{m_2,2}F(\hat{\varphi}^2(x))\right)d(\hat{\varphi}(x)) + \ldots + \int_{a_{m_2,2}}^1\left(\tilde{\beta}_{0,2} + \tilde{p}_{0,2}F(\hat{\varphi}^2(x))\right)d(\hat{\varphi}(x))\right) =$$
$$= z_1 + \sigma_1\left(\beta_{0,2}q_{0,2} + \beta_{1,2}q_{1,2} + \ldots + \beta_{m_2,2}q_{m_2,2} + (p_{0,2}q_{0,2} + \ldots + p_{m_2,2}q_{m_2,2})\int_0^1 F(\hat{\varphi^2}(x))d(\hat{\varphi^2}(x))\right) =$$
$$= z_1 + z_2\sigma_1 + \sigma_1\sigma_2\int_0^1 F(\hat{\varphi^2}(x))d(\hat{\varphi^2}(x)) = \ldots =$$

$$= z_1 + z_2\sigma_1 + z_3\sigma_1\sigma_2 + ... + z_n\sigma_1\sigma_2...\sigma_{n-1} + \sigma_1\sigma_2...\sigma_n \int_0^1 F(\hat{\varphi^n}(x))d(\hat{\varphi^n}(x)) = ...$$

Продовжуючи процес до нескінченності, отримаємо

$$\int_0^1 F(x)dx = z_1 + \sum_{n=2}^{\infty}\left(z_n \prod_{k=1}^{n-1}\sigma_k\right).$$

□

8. Моделювання сингулярних функцій розподілу

Лема 5. *Якщо функція F має похідну $F^{'}(x_0)$ в нега-$\tilde{Q}$-ірраціональній точці x_0, то $F^{'}(x_0)$ має вигляд*

$$F^{'}(x_0) = \lim_{n\to\infty}\left(\prod_{j=1}^{n}\frac{\tilde{p}_{i_j(x_0),j}}{\tilde{q}_{i_j(x_0),j}}\right) = \prod_{n=1}^{\infty}\frac{\tilde{p}_{i_n(x_0),n}}{\tilde{q}_{i_n(x_0),n}}.$$

Доведення. Твердження леми слідує з властивості 6 циліндрів $\Delta^{-\tilde{Q}}_{c_1c_2...c_n}$ та з еквівалентності умов $x \to x_0, n \to \infty$. □

Теорема 9. *Якщо для всіх $n \in \mathbb{N}$ та $i = \overline{0, m_n}$ справедливо $p_{i,n} \geq 0$, то єдиний розв'язок системи функціональних рівнянь (4) є неперервною функцією розподілу ймовірностей на $[0; 1]$.*

Доведення. Очевидно, що

$$F(0) = F\left(\Delta^{-\tilde{Q}}_{0m_20m_4...0m_{2k}...}\right) = \beta_{0,1} + \sum_{n=2}^{\infty}\left[\beta_{0,n}\prod_{j=1}^{n-1}p_{0,j}\right] = 0,$$

$$F(1) = F\left(\Delta^{-\tilde{Q}}_{m_10m_3...0m_{2k-1}...}\right) = \beta_{m_1,1} + \sum_{n=2}^{\infty}\left[\beta_{m_n,n}\prod_{j=1}^{n-1}p_{m_j,j}\right] = 1.$$

Нехай маємо деякі числа $x_1 = \Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1(x_1)i_2(x_1)...i_n(x_1)...}$, $x_2 = \Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1(x_2)i_2(x_2)...i_n(x_2)...}$ з відрізка $[0; 1]$ такі, що $x_1 < x_2$. Тому існує номер n_0, що $i_j(x_1) = i_j(x_2)$ для всіх $j = \overline{1, n_0 - 1}$ та $i_{n_0}(x_1) < i_{n_0}(x_2)$, якщо n_0 — непарне, або $i_{n_0}(x_1) > i_{n_0}(x_2)$ у випадку парного n_0.

Як наслідок,

$$F(x_2) - F(x_1) = \left(\prod_{j=1}^{n_0-1}\tilde{p}_{i_j(x_2),j}\right)\cdot(\tilde{\beta}_{i_{n_0}(x_2),n_0} - \tilde{\beta}_{i_{n_0}(x_1),n_0} +$$

$$+\sum_{k=1}^{\infty}\left(\tilde{\beta}_{i_{n_0+k}(x_2),n_0+k}\prod_{j=0}^{k-1}\tilde{p}_{i_{n_0+j}(x_2),n_0+j}\right) - \sum_{k=1}^{\infty}\left(\tilde{\beta}_{i_{n_0+k}(x_1),n_0+k}\prod_{j=0}^{k-1}\tilde{p}_{i_{n_0+j}(x_1),n_0+j}\right)) \geq$$

$$\geq \left(\prod_{j=1}^{n_0-1}\tilde{p}_{i_j(x_2),j}\right)\cdot\left(\tilde{\beta}_{i_{n_0}(x_2),n_0} - \tilde{\beta}_{i_{n_0}(x_1),n_0} - \sum_{k=1}^{\infty}\left(\tilde{\beta}_{i_{n_0+k}(x_1),n_0+k}\prod_{j=0}^{k-1}\tilde{p}_{i_{n_0+j}(x_1),n_0+j}\right)\right) = \kappa,$$

де у випадку непарного n_0

$$\kappa \geq \left(\prod_{j=1}^{n_0-1} \tilde{p}_{i_j(x_2),j}\right)\left(p_{i_{n_0}(x_1),n_0} + p_{i_{n_0}(x_1)+1,n_0} + ... + p_{i_{n_0}(x_2)-1,n_0} - p_{i_{n_0}(x_1),n_0} \max_{x\in[0;1]} F\left(\hat{\varphi}^{n_0}(x_1)\right)\right) =$$

$$= \left(\prod_{j=1}^{n_0-1} \tilde{p}_{i_j(x_2),j}\right)\left(p_{i_{n_0}(x_1)+1,n_0} + ... + p_{i_{n_0}(x_2)-1,n_0}\right) \geq 0.$$

Для парного n_0

$$\kappa \geq \left(\prod_{j=1}^{n_0-1} \tilde{p}_{i_j(x_2),j}\right)\left(p_{m_{n_0}-i_{n_0}(x_1),n_0} + p_{m_{n_0}-i_{n_0}(x_1)+1,n_0} + ... + p_{m_{n_0}-i_{n_0}(x_2)-1,n_0} -\right.$$

$$\left. - p_{m_{n_0}-i_{n_0}(x_1),n_0} \max_{x\in[0;1]} F\left(\hat{\varphi}^{n_0}(x_1)\right)\right) = \left(\prod_{j=1}^{n_0-1} \tilde{p}_{i_j(x_2),j}\right)\left(p_{m_{n_0}-i_{n_0}(x_1)+1,n_0} + ... + p_{m_{n_0}-i_{n_0}(x_2)-1,n_0}\right) \geq 0.$$

У випадку, коли всі елементи $p_{i,n}$ матриці P є додатними, справедливою буде умова $F(x_2) - F(x_1) > 0$.

Оскільки функція F водночас є неперервною в усіх точках відрізка $[0;1]$, то вона є неперервною функцією розподілу ймовірностей на $[0;1]$. □

Нехай η — випадкова величина, представлена наступним чином:

$$\eta = \Delta^{\tilde{Q}}_{\xi_1\xi_2...\xi_n...},$$

де

$$\xi_n = \begin{cases} i_n, & \text{якщо } n \text{ — непарне;} \\ m_n - i_n, & \text{якщо } n \text{ — парне.} \end{cases}$$

$n = 1, 2, 3, ...$, цифри ξ_n — випадкові та набувають значень $0, 1, ..., m_n$ з ймовірностями $p_{0,n}, p_{1,n}, ..., p_{m_n,n}$. Тобто, ξ_n — незалежні та $P\{\xi_n = i_n\} = p_{i_n,n}$, $i_n \in N^0_{m_n}$.

Теорема 10. *Функція розподілу $\tilde{F}_\eta$ випадкової величини η має вигляд*

$$\tilde{F}_\eta(x) = \begin{cases} 0, & x < 0; \\ \beta_{1,i_1(x)} + \sum_{n=2}^{\infty}\left[\tilde{\beta}_{i_n(x),n}\prod_{j=1}^{n-1}\tilde{p}_{i_j(x),j}\right], & 0 \leq x < 1; \\ 1, & x \geq 1. \end{cases}$$

Доведення. Нехай $k \in \mathbb{N}$. Твердження теореми слідує з рівностей

$$\{\eta < x\} = \{\xi_1 < i_1(x)\} \cup \{\xi_1 = i_1(x), \xi_2 < m_2 - i_2(x)\} \cup ... \cup$$

$$\cup\{\xi_1 = i_1(x), \xi_2 = m_2 - i_2(x), ..., \xi_{2k-1} < i_{2k-1}(x)\} \cup$$

$$\cup\{\xi_1 = i_1(x), \xi_2 = m_2 - i_2(x), ..., \xi_{2k-1} = i_{2k-1}(x), \xi_{2k} < m_{2k} - i_{2k}(x)\} \cup ...,$$

$$P\{\xi_1 = i_1(x), \xi_2 = m_2 - i_2(x), ..., \xi_{2k-1} < i_{2k-1}(x)\} = \beta_{\varepsilon_{2k-1}(x),2k-1}\prod_{j=1}^{2k-2}\tilde{p}_{i_j(x),j}$$

і

$$P\{\xi_1 = i_1(x), \xi_2 = m_2 - \varepsilon_2(x), ..., \xi_{2k} < m_{2k} - \varepsilon_{2k}(x)\} = \beta_{m_{2k}-\varepsilon_{2k}(x),2k} \prod_{j=1}^{2k-1} \tilde{p}_{i_j(x),j},$$

та означення функції розподілу. □

На основі тверджень [13, с. 170] можна сформулювати наступні висновки.

Лема 6. *Нехай для будь-яких $n \in \mathbb{N}$ та $i = \overline{0, m_n}$ $p_{i,n} \geq 0$.*

Функція F є сингулярною канторівського типу тоді і тільки тоді, коли:

(1)
$$\prod_{n=1}^{\infty} \left(\sum_{i:\tilde{p}_{i,n}>0} \tilde{q}_{i,n} \right) = 0$$

або

(2)
$$\sum_{n=1}^{\infty} \left(\sum_{i:\tilde{p}_{i,n}=0} \tilde{q}_{i,n} \right) = \infty.$$

9. Моделювання функцій, похідна яких не існує в жодній нега-$\tilde{Q}$-раціональній точці

Теорема 11. *Якщо матриця P має наступні властивості:*

- *для всіх $n \in \mathbb{N}$, $i_n \in N^1_{m_n} \equiv \{1, 2, ..., m_n\}$*
$$p_{i_n,n} \cdot p_{i_n-1,n} < 0;$$
- *границі*
$$\lim_{n\to\infty} \prod_{k=1}^{n} \frac{p_{0,k}}{q_{0,k}} \neq 0, \lim_{n\to\infty} \prod_{k=1}^{n} \frac{p_{m_k,k}}{q_{m_k,k}} \neq 0$$

одночасно, то єдиний розв'язок системи функціональних рівнянь (4) не має ні скінченної, ні нескінченної похідної в жодній нега-$\tilde{Q}$-раціональній точці відрізка $[0; 1]$.

Доведення. Нехай x_0 — деяка нега-$\tilde{Q}$-раціональна точка. А саме,

$$x_0 = \Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1 i_2 ... i_{n-1} i_n m_{n+1} 0 m_{n+3} 0 m_{n+5} ...} = \Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1 i_2 ... i_{n-1} [i_n - 1] 0 m_{n+2} 0 m_{n+4} ...},$$

$i_n \neq 0$.

У випадку непарного n позначимо

$$x_0 = x_0^{(1)} = \Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1 i_2 ... i_{n-1} i_n m_{n+1} 0 m_{n+3} 0 m_{n+5} ...} = \Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1 i_2 ... i_{n-1} [i_n - 1] 0 m_{n+2} 0 m_{n+4} - ...} = x_0^{(2)}.$$

У випадку ж парного n

$$x_0 = x_0^{(1)} = \Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1 i_2 ... i_{n-1} [i_n - 1] 0 m_{n+2} 0 m_{n+4} ...} = \Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1 i_2 ... i_{n-1} i_n m_{n+1} 0 m_{n+3} 0 m_{n+5} ...} = x_0^{(2)}.$$

Розглянемо послідовності $(x_k^{'})$, $(x_k^{''})$ чисел такі, що $x_k^{'} \to x_0$, $x_k^{''} \to x_0$ при $k \to \infty$ та при непарному n

$$x_k^{'} = \begin{cases} \Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1\ldots i_{n-1}i_n m_{n+1}0m_{n+3}0\ldots m_{n+k-1}1m_{n+k+1}0m_{n+k+3}\ldots}, & \text{якщо } k \text{ — парне;} \\ \Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1\ldots i_{n-1}i_n m_{n+1}0\ldots m_{n+k-2}0[m_{n+k}-1]0m_{n+k+2}0m_{n+k+4}\ldots}, & \text{якщо } k \text{ — непарне,} \end{cases}$$

$$x_k^{''} = \begin{cases} \Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1\ldots i_{n-1}[i_n-1]0m_{n+2}0\ldots m_{n+k-1}00m_{n+k+2}0m_{n+k+4}\ldots}, & \text{якщо } k \text{ — непарне;} \\ \Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1\ldots i_{n-1}[i_n-1]0m_{n+2}0\ldots m_{n+k}m_{n+k+1}0m_{n+k+3}0m_{n+k+5}\ldots}, & \text{якщо } k \text{ — парне,} \end{cases}$$

та при парному n

$$x_k^{'} = \begin{cases} \Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1\ldots i_{n-1}[i_n-1]0m_{n+2}0m_{n+4}0\ldots m_{n+k-1}1m_{n+k+1}0m_{n+k+3}\ldots}, & \text{якщо } k \text{ — непарне;} \\ \Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1\ldots i_{n-1}[i_n-1]0m_{n+2}0\ldots m_{n+k-2}0[m_{n+k}-1]0m_{n+k+2}0m_{n+k+4}\ldots}, & \text{якщо } k \text{ — парне,} \end{cases}$$

$$x_k^{''} = \begin{cases} \Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1\ldots i_{n-1}i_n m_{n+1}0m_{n+3}\ldots 0m_{n+k}m_{n+k+1}0m_{n+k+3}\ldots}, & \text{якщо } k \text{ — непарне;} \\ \Delta^{-\tilde{Q}}_{i_1\ldots i_{n-1}i_n m_{n+1}0\ldots m_{n+k-1}00m_{n+k+2}0m_{n+k+4}0m_{n+k+6}\ldots}, & \text{якщо } k \text{ — парне.} \end{cases}$$

Отже, якщо n — непарне, тоді

$$x_k^{'} - x_0^{(1)} = \Delta^{\tilde{Q}}_{i_1[m_2-i_2]i_3[m_4-i_4]\ldots i_n \underbrace{0\ldots0}_{k-1}1(0)} - \Delta^{\tilde{Q}}_{i_1[m_2-i_2]\ldots i_n(0)} \equiv a_{1,n+k}\left(\prod_{j=1}^{n}\tilde{q}_{i_j,j}\right)\left(\prod_{t=n+1}^{n+k-1}q_{0,t}\right),$$

$$F\left(x_k^{'}\right) - F\left(x_0^{(1)}\right) = \beta_{1,n+k}\left(\prod_{j=1}^{n}\tilde{p}_{i_j,j}\right)\left(\prod_{t=n+1}^{n+k-1}p_{0,t}\right) = \left(\prod_{j=1}^{n}\tilde{p}_{i_j,j}\right)\left(\prod_{t=n+1}^{n+k}p_{0,t}\right),$$

$$x_0^{(2)} - x_k^{''} = \Delta^{\tilde{Q}}_{i_1[m_2-i_2]\ldots[m_{n-1}-i_{n-1}][i_n-1]m_{n+1}m_{n+2}\ldots} - \Delta^{\tilde{Q}}_{i_1[m_2-i_2]\ldots[m_{n-1}-i_{n-1}][i_n-1]m_{n+1}m_{n+2}\ldots m_{n+k}(0)} \equiv$$

$$\equiv q_{i_n-1,n}\left(\prod_{j=1}^{n-1}\tilde{q}_{i_j,j}\right)\left(\prod_{t=n+1}^{n+k}q_{m_t,t}\right),$$

$$F\left(x_0^{(2)}\right) - F\left(x_k^{''}\right) = p_{i_n-1,n}\left(\prod_{j=1}^{n-1}\tilde{p}_{i_j,j}\right)\left(\prod_{t=n+1}^{n+k}p_{m_t,t}\right).$$

Якщо ж n — парне, то

$$x_k^{'} - x_0^{(1)} = \Delta^{\tilde{Q}}_{i_1[m_2-i_2]\ldots i_{n-1}[m_n-i_n+1]\underbrace{0\ldots0}_{k-1}1(0)} - \Delta^{\tilde{Q}}_{i_1[m_2-i_2]\ldots i_{n-1}[m_n-i_n+1](0)} \equiv$$

$$\equiv a_{1,n+k}\left(\prod_{j=1}^{n-1}\tilde{q}_{i_j,j}\right)\left(\prod_{t=n+1}^{n+k-1}q_{0,t}\right)q_{m_n-i_n+1,n} = \left(\prod_{j=1}^{n-1}\tilde{q}_{i_j,j}\right)\left(\prod_{t=n+1}^{n+k}q_{0,t}\right)q_{m_n-i_n+1,n},$$

$$F\left(x_k^{'}\right) - F\left(x_0^{(1)}\right) = \beta_{1,n+k}\left(\prod_{j=1}^{n-1}\tilde{p}_{i_j,j}\right)\left(\prod_{t=n+1}^{n+k-1}p_{0,t}\right)p_{m_n-i_n+1,n} =$$

$$= \left(\prod_{j=1}^{n-1}\tilde{p}_{i_j,j}\right)\left(\prod_{t=n+1}^{n+k}p_{0,t}\right)p_{m_n-i_n+1,n},$$

$$x_0^{(2)} - x_k^{''} = \Delta^{\tilde{Q}}_{i_1[m_2-i_2]\ldots i_{n-1}[m_n-i_n]m_{n+1}m_{n+2}\ldots} - \Delta^{\tilde{Q}}_{i_1[m_2-i_2]\ldots i_{n-1}[m_n-i_n]m_{n+1}m_{n+2}\ldots m_{n+k}(0)} \equiv$$

$$\equiv \left(\prod_{j=1}^{n} \tilde{q}_{i_j,j}\right)\left(\prod_{t=n+1}^{n+k} q_{m_t,t}\right),$$

$$F\left(x_0^{(2)}\right) - F\left(x_k^{''}\right) = \left(\prod_{j=1}^{n} \tilde{p}_{i_j,j}\right)\left(\prod_{t=n+1}^{n+k} p_{m_t,t}\right).$$

Таким чином,

$$B_k^{'} = \frac{F(x_k^{'}) - F(x_0)}{x_k^{'} - x_0} = \begin{cases} \frac{p_{i_n,n}}{q_{i_n,n}}\left(\prod_{j=1}^{n-1}\frac{\tilde{p}_{i_j,j}}{\tilde{q}_{i_j,j}}\right)\left(\prod_{t=n+1}^{n+k}\frac{p_{0,t}}{q_{0,t}}\right), \ n \text{ — непарне;} \\ \frac{p_{m_n-i_n+1,n}}{q_{m_n-i_n+1,n}}\left(\prod_{j=1}^{n-1}\frac{\tilde{p}_{i_j,j}}{\tilde{q}_{i_j,j}}\right)\left(\prod_{t=n+1}^{n+k}\frac{p_{0,t}}{q_{0,t}}\right), \ n \text{ — парне.} \end{cases}$$

$$B_k^{''} = \frac{F(x_0) - F(x_k^{''})}{x_0 - x_k^{''}} = \begin{cases} \frac{p_{i_n-1,n}}{q_{i_n-1,n}}\left(\prod_{j=1}^{n-1}\frac{\tilde{p}_{i_j,j}}{\tilde{q}_{i_j,j}}\right)\left(\prod_{t=n+1}^{n+k}\frac{p_{m_t,t}}{q_{m_t,t}}\right), \ n \text{ — непарне;} \\ \frac{p_{m_n-i_n,n}}{q_{m_n-i_n,n}}\left(\prod_{j=1}^{n-1}\frac{\tilde{p}_{i_j,j}}{\tilde{q}_{i_j,j}}\right)\left(\prod_{t=n+1}^{n+k}\frac{p_{m_t,t}}{q_{m_t,t}}\right), n \text{ — парне.} \end{cases}$$

Позначимо

$$b_{0,k} = \prod_{t=n+1}^{n+k}\frac{p_{0,t}}{q_{0,t}}, \quad b_{m_k,k} = \prod_{m=n+1}^{n+k}\frac{p_{m_t,t}}{q_{m_t,t}}.$$

Оскільки, $\prod_{j=1}^{n-1}(\tilde{p}_{i_j,j}/\tilde{q}_{i_j,j}) = const$, $p_{i_n,n}p_{i_n-1,n} < 0$, $p_{m_n-i_n+1,n}p_{m_n-i_n,n} < 0$ та послідовності $(b_{0,k})$, $(b_{m_k,k})$ не збігаються до 0 одночасно, тому у всіх можливих випадках справджується нерівність

$$\lim_{k\to\infty} B_k^{'} \neq \lim_{k\to\infty} B_k^{''},$$

що свідчить про те, що функція F не має ні скінченної, ні нескінченної похідної в довільній нега-$\tilde{Q}$-раціональній точці. □

Література

[1] *Антоневич А. Б.* Линейные функциональные уравнения: Операторный подход. — Минск: Университетское, 1988. — 232 с.

[2] *Ацел Я., Домбр Ж.* Функциональные уравнения с несколькими переменными / Пер. с англ. — М.: ФИЗМАТЛИТ, 2003. — 432 с.

[3] *Даугавет И. К.* Приближенное решение линейных функциональных уравнений. Учеб.пос. — Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1985. — 224 с.

[4] *Калашніков А. В.* Деякі функціональні співвідношення, які задовольняє сингулярна функція Салема // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 1. Фізико-математичні науки. — Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова.— 2008, № 9.— С. 192 —199.

[5] *Калашніков А. В.* Еквівалентне означення та властивості сингулярної функції Мінковського // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 1. Фізико-математичні науки. — Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова.— 2009, № 10.— С. 50 —56.

[6] *Калашнікова Є. І., Працьовитий М. В.* Деякі неперервні функції з нетривіальними локальними властивостями, повязані з нега-двійковим зображенням дійсних чисел // Четверта всеукраїнська наукова конференція молодих вчених з математики та фізики, Київ, 23-25 квітня 2015 р.: Тези доповідей. — Київ, 2015. — С. 41.

[7] *Лихтарников Л. М.* Элементарное введение в функциональные уравнения / Оформление А. Олексенко, С. Шапиро — СПб.: Лань, 1997. — 160 с.

[8] *Працьовитий М. В., Жабровець О. В.* Про один клас неперервних ніде не монотонних функцій у системі зображень з нескінченним алфавітом // Міжнародна математична конференція «Диференціальні рівняння, обчислювальна математика, теорія функцій та математичні методи механіки» до 100-річчя від дня народження члена-кореспондента НАН України Положого Георгія Миколайовича, Київ, 23-24 квітня 2014 р.: Матеріали конференції. — Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2014. — С. 105.

[9] *Працьовитий М. В., Жабровець О. В.* Сім'я неперервних функцій зі складною локальною будовою, які є або сингулярними, або ніде не монотонними // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 1. Фізико-математичні науки. — Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова. — 2014, № 16. — С. 227-241.

[10] *Працьовитий М. В., Калашніков А. В.* Про один клас неперервних функцій зі складною локальною будовою, більшість з яких сингулярні або недиференційовні // Труды Ин-та прикл. математики и механики НАН Украины. — 2011. — № 23. — С. 178 —189.

[11] *Працьовитий М. В., Калашніков А. В.* Самоафінні сингулярні та ніде не монотонні функції, пов'язані з Q-зображенням дійсних чисел // Укр. мат. журн.— 2013. — Т. 65, № 3. — С. 405 — 417.

[12] *Працьовитий М. В., Свинчук О. В.* Сингулярні немонотонні функції, визначені в термінах Q_s^*-зображення аргумента // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 1. Фізико-математичні науки. — Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова.— 2013, №15.— С. 144 —155.

[13] *Працьовитий М. В.* Фрактальний підхід у дослідженнях сингулярних розподілів. — Київ: Видво НПУ імені М. П. Драгоманова, 1998. — 296 с.

[14] *Ралко Ю. В.* Зображення чисел рядами Кантора та деякі його застосування // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 1. Фізико-математичні науки. — Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова.— 2009, № 10.— С. 132 —140.

[15] *Свинчук О. В.* Сингулярні немонотонні функції, визначені в термінах Q_s^*-зображення аргумента // Міжнародна математична конференція «Диференціальні рівняння, обчислювальна математика, теорія функцій та математичні методи механіки» до 100-річчя від дня народження члена-кореспондента НАН України Положого Георгія Миколайовича, Київ, 23-24 квітня 2014 р.: Матеріали конференції. — Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2014. — С. 119.

[16] *Сербенюк С. О.* Про одну майже скрізь неперервну і ніде не диференційовну функцію, яка задана автоматом зі скінченною пам'яттю // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 1. Фізико-математичні науки. — Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова. — 2012, № 13(2). — С. 166-182. — Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/292970012

[17] *Сербенюк С. О.* Про одну майже скрізь неперервну і ніде не диференційовну функцію, яка задана автоматом зі скінченною пам'яттю // Міжнародна наукова конференція «Асимптотичні методи в теорії диференціальних рівнянь», Київ, 13-14 грудня 2012 р.: Матеріали конференції. — Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. — С. 93. — Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/301765319

[18] *Сербенюк С. О.* Про одне узагальнення функцій, які задані автоматами зі скінченною пам'яттю // Третя міжуніверситетська наукова конференція молодих вчених з математики та фізики, Київ, 25-27 квітня 2013 року: Матеріали конференції. — Київ: Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2013. — С. 112-113. — Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/301765326

[19] *Сербенюк С. О.* Зображення чисел знакододатними рядами Кантора: задання раціональних чисел// Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 1. Фізико-математичні науки. — Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова. — 2013, №14. — С. 253-267. — Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/283909906

[20] *Сербенюк С. О.* Про деякі множини дійсних чисел, визначені в термінах нега-s-кового та канторівського нега-s-кового зображень// Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 1. Фізико-математичні науки. — Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова. — 2013, №15. — С. 168-187. — Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/292970280

[21] *Сербенюк С. О.* Задання системами функціональних рівнянь класу функцій, аргументи яких представлені рядами Кантора // Міжнародна математична конференція «Диференціальні рівняння, обчислювальна математика, теорія функцій та математичні методи механіки» до 100-річчя від дня народження члена-кореспондента НАН України Положого Георгія Миколайовича, Київ, 23-24 квітня 2014 р.: Матеріали конференції. — Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2014. — С. 121. — Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/301765329

[22] *Сербенюк С. О.* Нега-$\tilde{Q}$-зображення дійсних чисел. — arXiv:1602.01507v1 [math.NT] 3 Feb. 2016. — Режим доступу: http://arxiv.org/pdf/1602.01507v1.pdf або // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 1. Фізико-математичні науки. — Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова. — 2014, № 16. — С. 242-254.

[23] *Сербенюк С. О.* Функції, означені системами функціональних рівнянь у термінах зображення чисел рядами Кантора// Наукові записки НаУКМА. Том 165: Фізико-математичні науки. — 2015. — С. 34-40. — Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/292606546

[24] *Сербенюк С. О.* Неперервні функції зі складною локальною будовою, визначені в термінах зображення чисел знакопочережними рядами Кантора. — arXiv:1602.01513v1 [math.CA] 4 Feb. 2016. — Режим доступу: http://arxiv.org/pdf/1602.01513v1.pdf

[25] *Сербенюк С. О.* Збереження розмірності Хаусдорфа-Безиковича монотонними сингулярними функціями розподілу // Друга міжуніверситетська наукова конференція з математики та фізики для молодих науковців, 28-29 квітня 2011 року, Київ: Тези доповідей. — Київ: Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, 2011. — С. 106-107. — Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/301637057

[26] *Сербенюк С. О.* Про одну функцію з класу функцій зі складною локальною будовою, означену в термінах нега-$\tilde{Q}$-представлення // Четверта всеукраїнська наукова конференція молодих вчених з математики та фізики, Київ, 23-25 квітня 2015 р.: Тези доповідей. — Київ, 2015. — С. 52. — Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/301765100

[27] *Сербенюк С. О.* Про один клас функцій зі складною локальною будовою, які є розв'язками нескінченних систем функціональних рівнянь. — arXiv:1602.00493v1 [math.CA] 1 Feb. 2016. — Режим доступу: http://arxiv.org/pdf/1602.00493v1.pdf

[28] *Турбин А. Ф., Працевитый Н. В.,* Фрактальные множества, функции, распределения. — Киев: Наукова думка, 1992. — 208 с.

[29] *Bush K. A.* Continuous functions without derivatives // Amer. Math. Monthly. — 1952. — **59.** — P. 222–225.

[30] *Cantor G.* Ueber die einfachen Zahlensysteme. // Z. Math. Phys. — 1869.— Bd. 14.— S. 121–128.

[31] *Marsalia G.* Random variables with independent binary digits // Ann. Math. Statist. — 1971. — **42**, № 2 — P. 1922–1929.

[32] *Minkovski H.* Gesammeine Abhandlungen. — Berlin. 1911. — Bd. 2. — P. 50-51.

[33] *Salem R.* On some singular monotonic functions which are stricly increasing // Trans. Amer. Math. Soc. — 1943.— 53.— P. 423–439.

[34] *Serbenyuk S.* On two functions with complicated local structure // Fifth International Conference on Analytic Number Theory and Spatial Tessellations: Abstracts, Kyiv: Institute of Mathematics of

National Academy of Sciences of Ukraine and Institute of Physics and Mathematics of the National Pedagogical Dragomanov University, 2013. — P. 51-52.

[35] *Serbenyuk S.* On one class of functions with complicated local structure. — arXiv:1601.06126v1 [math.CA] 25 Dec. 2015. — Режим доступу: http://arxiv.org/pdf/1601.06126v1.pdf.

[36] *Serbenyuk S.* Representation of real numbers by the alternating Cantor series. — arXiv:1602.00743v1 [math.NT] 1 Feb. 2016. — Режим доступу: http://arxiv.org/pdf/1602.00743v1.pdf

[37] *S. O. Serbenyuk.* Nega-$\tilde{Q}$-representation of real numbers // International Conference "Probability, Reliability and Stochastic Optimization": Abstracts, Kyiv: Taras Shevchenko National University of Kyiv, 2015. - P. 24.

[38] *Wunderlich W.* Eine uberall stetige und nirgends differenziebare function // Elem. Math. — 1952. — **7**. — P. 73-79.

[39] *Zamfirescu T.* Most monotone functions are singular // Amer. Math. Mon. — 1981. — **88**. — P. 47-49.

Ключові слова: $\tilde{Q}$-зображення, нега-$\tilde{Q}$-зображення, системи функціональних рівнянь, сингулярна функція, ніде недиференційовна функція, функція розподілу, ніде немонотонна функція.

Keywords: $\tilde{Q}$-representation, nega-$\tilde{Q}$-representation, functional equations systems, singular function, nowhere differentiable function, distribution function, nowhere monotone function.